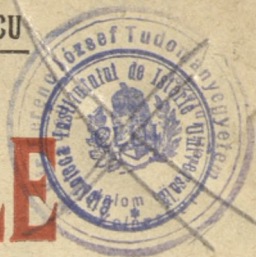

B.I.C.

2242

I. STEGĂRESCU

LUPTELE

DIN

DOBROGEA, CÂMPIA MUNTENIEI

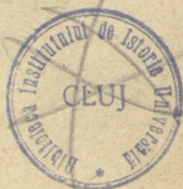
ȘI DIN

JURUL MĂRĂȘESTILOR

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ZILE DE SUFERINȚĂ ȘI DATORIE
1916 — 1918

EDIȚIA I

BUȘTENI

TIPOGRAFIA V. TEODORESCU
1920

L.R.M. 140/79

BCU Cluj / Central University Library Cluj

~~2142~~

2242

650441

AL. I. STEGĂRESCU

N-rul inv.

~~315~~

LUPTELE

DIN

DOBROGEA, CÂMPIA MUNTENIEI ȘI DIN JURUL MĂRĂȘESTILOR

ZILE DE SUPERINȚĂ ȘI DATORIE

BCU Cluj / Central University Library Cluj

1916 — 1918

No 166

EDIȚIA I

BCU Cluj-Napoca

RISTM201500682

BUȘTENI

TIPOGRAFIA V. TEODORESCU

1920

F. Nr. inv. 350/1967

2455

1112

~~2.365~~

~~3096~~

~~N-rul inv.~~

~~2611~~

BCC Cluj Central University Library Cluj

B (498) " 1916/1918 "

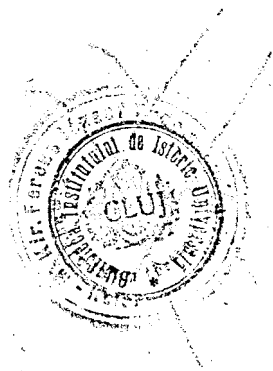

Inchin rândurile ce urmează în memoria fraților de armă căzuți în luptele eroice pentru întregirea neamului, din campania 1916-1918.

BCU Cluj Central University Library Cluj

Autorul

BCU Cluj / Central University Library Cluj

LUPTELE DIN DOBROGEA

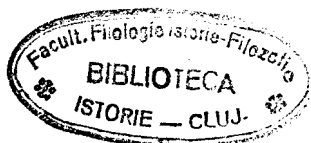
I.

20 August 1916, Brăila

În fine, s'a pus capăt întrebării ce începuse să ne obsedeze: „ca ún vis urât : „Intrăm sau nu intrăm ?”. „Guvernul a ordonat mobilizarea și a declarat război Austro-Ungariei, iar trupele Ruse au început să sosească în Dobrogea”, — cam acestea erau veștile de prin gazete. Freamăt ! Entuziasm ! Unii erau sceptici, alții optimiști. Cazărmile au început a se popula. La regiment era un „dute-vino” neconținut. În câteva zile a fost gata și regimentul nostru 38 infanterie. În oraș apar primele comunicate oficiale, îmbulzeală mare în jurul afișelor, toți comentează. Se citește :

„Armata Română a trecut frontiera Carpaților, au fost ocupate localitățile Brașov, etc., înaintăm spre Sibiu. Bulgarii au ocupat frontiera de Sud a Dobrogei.”

Pe Dunăre, „curgeau la deal”, șlepurile cu armata rusească. Multă lume, de dimineață până seara, stătea în port spre a striga: Ura”, la trecerea rușilor. Speranțe mari se puneau în ruși și în armata noastră, bineînțeles. Nu mă prindea nici somnul nici mâncarea, așteptam și noi cu înfrigurare „plecarea”.

În fine sosește ordinul: „Plecăm în direcția Silistra, cu șlepurile pe Dunăre.“

Seara comunicatul oficial aduce vestea că Tur-tucaia a fost „investită“ de către inamic și se dau lupte mari. Am pornit de la cazarmă după amiază, regimentul cu 3 batalioane, muzica cânta, diapelul desfășurat; am trecut pe străzile orașului plin de lume, care ne-a azvârlit flori în cale, adresându-ne urări de izbândă. Un preot, pe o stradă, împrvizase un serviciu religios și ne-a stropit cu apă sfințită. S'a rugat lui Dumnezeu, să mergem cu bine, să apărăm Patria!

În port se adunase tot orașul Brăila, tot județul, mulți din Dobrgea, ca să ureze drum bun și izbândă celor cari plecau. Ființe scumpe cari mergeau să-și facă datoria și din care mulți vor rămâne pe acolo...

Au trecut atunci pe Dunăre câteva șleपुरi cu Ruși, mergând în sus.

A fost un delir! s'a strigat ura! s'au fluturat batiste, nădejdea era mare!

Aranjându-se șleपुरile și îmbarcarea fiind terminată, s'a ordonat plecarea.

Soarele scăpăta la orizont, Dunărea era liniștită țărnul plin de lume, muzica întona frumosul marș „oficialul No. 6“, iar noi covârșiți de feluritele senzații ce ne stăpâneau sufletul atunci, luptam greu cu dușia momentului. — „Ura!“ — batiste fluturând, femei plângând!

Șleपुरile sunt trase lin la deal, muzica cântă mereu, Brăila rămâne în urmă din ce în ce, înop-tează! O zi și 2 nopți facem drumul până la Silis-tra.

II.

Sosirea la Silistra.—Calipetrovo

În dimineața zilei de... sosim la Silistra. Debarcăm. În port se văd șleपुरi-spitale, câteva canoaniere de ale noastre și podul de vase care leagă malul dobrogean cu malul de dincolo, la punctul zis „Chiciu“ în dreptul orașului Călărași. Din când în când se aude bubuitul de tun, dinspre Turtucaia. Un ofițer de marină pe care îl cunoșteam, îmi șoptește că la Turtucaia situația este disperată, dar se pune mare preț pe trupele care au pornit, cu o zi înainte, din Silistra spre Turtucaia sub comanda generalului Basarabescu. Trupe cu efectiv cam de o brigadă.

Nu ne așezăm bine pe mal și vine ordinul de a pleca spre Calipetrovo. Pornim în coloană de marș cu muzica în frunte, traversând Silistra dela un capăt la altul.

Populația românească ne-a primit cu urale și flori. Bulgarii și Turcii păstrau rezervă. La ieșirea din Silistra, ajungem coada coloanei batalionului 4 din regimentul 38, ce se dirija spre Turtucaia. Batalionul 4, format mai mult din foștii scutiți și dispensați, cu o pregătire militară foarte insuficientă, fusese din vreme, cu o lună înainte, trimes la Silistra, la lucrările capului de pod. Mărșăluind pe șoseaua Silistra-Alfatar, ajungem lângă Calipetrovo și cantonăm într'o pădurice aproape de șosea. Bombardamentul dela Turtucaia se distingea mai tare, iar dela o vreme slăbi. Pe la ora 2 sau cum am zice, 14, vine ordin urgent să fie trimise 2 companii din regimentul nostru, în Silistra, de

oare-ce populația bulgară se răsculase și trăgea focuri de armă în autorități și populația românească. S'au trimis în grabă companiile a 9-a și a 10-a. A doua zi am aflat ce s'a întâmplat la Silistra! Generalul Basarabescu pornind cu trupe pentru a despresura Turtucaia, din ce motive nu putem ști, n'a realizat ceea ce se spera. Noi văzurăm a doua zi soldați răsleți din reg. 23 cari spuneau că n'au ajuns la Turtucaia și că regimentele plecate să despresoare Turtucaia, se reîntorc.

Pe șoseaua Silistra-Turtucaia, cam pe la punctul „Aidemir“, s'au întâlnit atunci 2 coloane de căruțe, a regimentelor care se înapoiau și a batal. 4 din reg. 38, cari mergeau în sens opus.

În timp ce soldații dela căruțele bat. 4, din reg. 38, au schimbat direcția marșului îndreptându-se spre Silistra, un nemernic oare-care a strigat: „Vin Germanii!“ Atunci s'a produs freamăt în populația bulgară și unii au tras cu armele. Comp. 9-a și a 10-a din reg. 38, a procedat repede la curmarea rebeliunei.

Am mai stat vre-o 2 zile lângă Calipetrovo când, în fine, primim ordine de reîntoarcere spre Ostrov. Atunci ne-am convins în mod neîndoios, că Turtucaia am pierdut-o. Am avut senzația durerii sufletești, pe care o suporti cu greu, când pierzi o ființă scumpă. Toți eram triști: ofițeri și soldați.

Ordinul spunea să mărșăluim până la Coslugea, în jud. Constanța. Mare a fost mirarea noastră când aflarăm noua destinație, căci noi eram convinși că pierzând Turtucaia vom rezista în lucrările „capului de pod“ Silistra. Am pornit ocolind Silistra pe la Nord-Est și am dat în șoseaua Os-

trov. Trecând prin orașelul Ostrov evacuat în pripă de populația românească, citim comunicatul oficial la fereastra poliției orașelului :

„Turtucaia a căzut în mâna inamicului, în Transilvania înaintăm, etc.“

Încă nu disperăm. La ieșirea din Ostrov începea centura lucrărilor de apărare a capului de pod Silistra. Se vedeau șanțurile de comunicație, creștele de foc, gropile de lup și rețelele de sârmă ghimpată.

Eșind din această linie, simțeam toți părerea de rău că nu se pune rezistență în aceste lucrări, efectuate cu atâta trudă și bani cheltuiți. Am mărșăluit înainte pe șosea spre Coslugea. Distanța era mare, 25—30 Klm.

Era o zi cu vânt care răscolea praful și ni-l arunca în ochi, setea ne chinuia, oboseala ne ajungea, veștile erau triste, entuziasmul dispăruse. Incepusem a simți războiul. Tocmai noaptea la ora 2 am ajuns la Coslugea. Cumplit marș ! Erau primele încercări aspre ale vieții în război.

III.

Dela Coslugea la Dobromirul-din-Deal

Am stat o noapte și o zi la Coslugea, unde primiram ordinul de a porni la Dobromirul-din-Deal. Am plecat pe la orele 8 seara, mărșăluind pe șoseaua Lipnița-Parachioi-Dobromirul-din-Vale. Aveam de făcut vre-o 25 kilometri. Noaptea era minunată ; luna ne lumina calea și pă-

durile dela „Moara Pașei“, acest colț fermecător al Dobrogei, păreau acoperite de un vâl misterios. Măsuri de siguranță în marș, nici una. Se știa însă că Rușii (Cazacii) fac patrulare pe dreapta noastră. Regiunea fiind frumoasă, noaptea răcoroasă, marșul relativ a fost mai ușor, totuși la sosirea noastră la Dobromirul-din-Deal, eram sfârâmați de oboseală. Ajunsesem pe la ora 3 dimineața.

Era încă întunec și eu, ne mai așteptând să se facă cortul, am căutat prin prejur un loc uscat, unde să mă trântesc, căci iarba era umedă de rouă. Zărind înaintea mea niște puncte albe și închipuindu-mi că sunt blocuri de piatră, mă lăsai să cad cu greutate pe un asemenea bloc. Dar un geamăt și o zvârcolire dedesubt, mă făcură să sar în sus uitând oboseala. Mă culcasem peste un soldat din batal. 4, înfășurat în foaia de cort.

La Dobeomirul-din-Deal am poposit o zi; aici am văzut mai de aproape pe Ruși și am stat de vorbă cu ei. Generalul Zaianciovsky, care se afla atunci în Dobromir, a chemat la el pe comandantul nostru, colonel Bacalbașa, și i-a dat diferite ordine. Seara am plecat înapoi spre Parachioi. Trecând prin Dobromirul-din-Vale, auziam cântând Rușii din armonii; ei petreceau; aveau vin.

IV.

La Parachioi, pe poziție

Ajungem pe la ora 12 noaptea într'o vale aproape de Parachioi. Cădea roua, era răcoare, ne pătrundea răceala. Colonelul a dat ordin ca

trupa să se odihnească, iar pe noi ofițerii ne-a adunat deoparte pentru a ne vorbi :

„Măine ocupăm poziția de luptă; avem la dreapta reg. 78, la stânga brigada Frimu (regimentele 35 și 7 vânători) și brigada Sârbilor, unită cu Rușii. Avem artilerie, rămâne să ne facem datoria. Gândiți-vă că dușmanul a pătruns în țara noastră, cine o muri, să moară, o viață avem și aceea să o dăm pentru salvarea țării“.

Era întunec, frig, ne distingeam numai siluetele. Cuvântarea colonelului a avut un efect pătrunzător. A doua zi aveau să se întâmple lucruri mari! Nici unul n'am putut dormi până a doua zi în zori, când am pornit. Ne-a chinuit și frigul. Am urcat 3—4 dealuri, ne-am mișcat mai la dreapta, apoi la stânga și în fine regim. 38 s'a aranjat pe o linie între Cuius și Regepcalaigi având satul Cranova în față. La dreapta era reg. 78, apoi 23, etc. În spate aveam artilerie din reg. 3.

Am procedat la facerea de tranșee, am trimis patrulă înainte. Două zile nu s'a semnalat nimic. Un aeroplan inamic a zburat într'o zi pe deasupra noastră. Se distingea bine crucea neagră de pe aripi. S'a tras în acest aeroplan, fără nici un rezultat.

Tranșeele noastre erau pe marginea unei păduri; trupa o țineam însă în pădure.

Intr'o dimineață, era pe la începutul lui Septembrie, a început să urle tunul la dreapta, apoi la stânga noastră. Dintr'un copac, cu binoclu, observăm cum dinspre satul Cranova, dintr'o vale, ieșiau în fuga mare câte unul, câte unul, inamicii și se masau într'o pădurice. Intr'un ceas se adunase acolo mai bine ca un batalion. Erau ca la

vreo 3—4 klm. distanță de noi. O baterie din spatele nostru, din reg. 3 artilerie, 'i-a lăsat să se adune și la un moment dat, a pornit o rafală puternică de obuze și șrapnele, și ca un mușuroi de furnici pe care îl răscolești, așa au început să fugă din pădurice. Erau însă în bătae eficace și pușini au mai mișcat, fuseseră amestecați cu pământul. La dreapta înspre satul Ghiuvegea, artileria inamică bătea intens; răspundea și a noastră cu temei. Intr'un timp ne veni vestea că ai noștri, reg. 8 Buzău sau 9 R.-Sărat, ar fi străpuns pe inamic și ar fi luat și câteva tunuri.

Inimele ne băteau cu putere. Pe la ora 3 și jum. p. m., maiorul nostru, comandantul batal. 3, primește ordinul să fie gata' căci sârbii la stânga și brigada Frimu, merg bine. Noi urmând mișcarea lor urma să dăm atac în direcția Cranova. S'a dat ordin să intrăm în tranșee. Am fost însărcinat să urmăresc cu binoclu mersul luptei și să comunic. Din pom, vedeam parte din teatrul luptei. Era ora 4; bombardamentul atinsese un maximum de intensitate. Tranșeele reg. 78, erau bătute în chip cumplit de artileria inamică, obuzele cădeau ca grindina, făcând un zgomot înfiorător. Comandantul reg. 78, a cerut ajutor dela comandantul brigadei 40, care i-a trimis batalionul 4 din reg. 38. Inamicul tocmai se pregătea de atac, aliniați pe valuri, 4—5 rânduri, în picioare, cu baionetele sclipind la soare, înaintau spre tranșeele reg. 78. Au tras ai noștri de nădejde, s'au clătinat rândurile lor, s'au aruncat la pământ. S'a dat ordin reg. 78 să iasă din tranșee și să înainteze „la baionetă“. Am văzut cum au ieșit ai noștri, vijelios, s'au aruncat înainte, inamicul o rupse de fugă și

atunci au primit „ai noștri“ un potop de gloanțe de mitralieră și puști-mitraliere ce erau aranjate și pe jos și prin pomi și artileria lor trăgea acum, bătând zona în chip cumplit. Pierderi multe, au trebuit să se retragă ai noștri înapoi în tranșee. Deodată asupra poziției ocupate de batalionul 3, al nostru se abătu o grindină de obuze. Un arbore la vre-o 5 m. de arborele în care eram eu fu sfărâmat. M'am dat jos din pom.

Veni un alt obuz și căzu în mijlocul plotonului sublocot. Pantelimon, la 2-3 pași de mine, omorând vre-o 5-6 oameni. Un arbore gros a făcut să nu fiu și eu rupt în bucăți. Acum obuzele băteau pădurea și un vuet sinistru producea dărâmarea arborilor și răgnetele răniților. Patrurile în goană veniră să vestească că inamicul numeros tare, se apropie, sunt la 1 klm. La dreapta lupta continuă aprigă. Un biciclist cu fața aprinsă sosind întreba de zor de comandantul brigadei 40. Ne aduse vești rele, la dreapta, inamicul atacă cu forțe mari și încontinuu. Incepuse curajul să se clatine și spaima se citea pe fețele unora. Deodată, la ora 6 și ceva, vine ordinul „retragere grabnică“. Atunci s'au precipitat unii la fugă, unii ofițeri își pierduseră capul. Ținând oamenii sub comandă, ne-am retras în direcția șoselei Dobromir-Parachioi. Incepea să se întunece, am ajuns coloanele de artilerie, am mărșăluit vre-o 2 ore și am poposit într'o vale din pădurea Cogeacoru, căreia colonelul nostru i-a zis „Cojocar“, în ordinele ce-a dat. În acest loc dăduse poruncă Generalul Basarabescu ca să se retragă divizia.

V.

Pădurea „Cogeacoru“

O brigadă de infanterie, compusă din regimentele 38 și 78 și regimentul 3 artilerie, am poposit o noapte în această pădure. Obosiți, emoționați, nemâncați de o zi, am căzut toți ca buștenii pe pământ și am adormit. N'apucase a doua zi să se lumineze și deodată fluerară vre-o câteva obuze spărgându-se pe clinul dealului din spate, sau în pădure, la o mică distanță. Apoi alte obuze plesniră chiar în mijlocul trupei. Inamicul ne dibuise unde suntem, din iuformațiile date de vre-o câțiva dezertori Bulgari și Turci, soldați din regimentele noastre, cari fugiseră în noaptea aceea la inamic. Bombardamentul continua cu violență și întrucât nimeni nu se aștepta la aceasta, surprinderea produse efectul nenorocit. Panica coprinsă imediat pe cei „slabi de îngeri“ și ne mai ascultând de „șefi“ se împrăștiară pe deal. Majoritatea unităților însă se aranjară în grabă, ocupând crestele de unde puteam trage cu eficacitate în inamic. În pozițiile din care ofițerii nu s'au clintit, soldații au făcut zid în jurul lor. Artileria noastră s'a pus imediat în baterie și-a început a trage violent. Cei cari un moment își pierduseră virtuțile de oșteni, împrăștiindu-se la deal, s'au adunat repede pe unități, fixând o linie de rezistență pe „zarea“ dealului din spate. Primind și noi ordin, întrucât poziția din spate era mai bună, ne-am retras pe această linie. A urmat lupta de artilerie aprigă. Obuzele și șrapnelele inamicului se spărgeau mult înaintea noastră într'o vale deșartă. Nu producea nici o pierdere trupelor noastre. Infanteria inamică nu

se zărea mișcând. La dreapta noastră însă, spre Nord-Vest de Cuzgun, se auzea clocot mare de arme și făcând de mitraliere. Probabil acolo la dreapta, inamicul ataca neîntrerupt și violent, căci tunul urla într'una. De pe creasta dealului unde ne găseam se vedea bine la dreapta la vre-o 2—3 klm. Cuzgunul. În spatele nostru în vale era Bazarghianul. Din când în când, câte un obuz se spărgea mai aproape de noi, răscolind praful și aruncând bucăți de schijă care veneau sfârșind spre noi. Noi în timpul acesta, pe când o parte din unități pâdea la creastă ivirea inamicului, alte unități lucrau de zor mai în spate, la facerea de tranșee. Dar pe la ora 12 veni ordin de retragere în direcția Adamklissi.

Marșul de retragere Bazarghianul-Urluia-Adamklissi-Enigea-Mulcioava valea × la 18 klm. Sud de Cernavoda

Am început marșul pe deasupra dealurilor Bazarghian, Enișenlia, Urluia spre Adamklissi, Ziua era foarte călduroasă, soarele frigea, setea ne devora. Coloanele de artilerie, chesoane, tunuri, cai, ridicau nori de praf, care acopereau văile. Mai mult prin miriști, urcând și scoborând, împiedcându-ne prin rugii murelor care ne îngreuiău mersul, iritându-ne, cu sudoarea curgând pe noi, ajunserăm pe înserate la Adamklissi. Ne bucurăm că ajungem în fine la „tranșee“, lucrări pe cari le executasem noi, regimentul 38, cu 10 luni înainte. Aici aveam convingerea că, în fine, inamicul are să isprăvească cu înaintarea și când ne-o veni

nouă bine, să-l punem pe goană! Speram să rămânem în lucrările de la Adamklissi. Ordinul era însă să mărșăluim înainte spre Enigea- Mulciova în direcția Cernavoda. S'a făcut atunci un marș până la maximumul efortărilor omenesti. Au rămas unii și în urmă. Dela Mulciova spre Cernavoda, ambele laturi ale drumului erau presărate de soldați extenuați, căzuți la pământ.

În fine, pe la ora 2 noaptea, am sosit la locul ordonat, într'o vale la 18 klm. Sud de Cernavoda. Prăpădiți de oboseală, am căzut la pământ și am adormit pe loc. A doua zi ploua și era frig. În cort intra apa. Toți eram triști. Seara am primit ordin de reîntoarcere în direcția Arabagi, pentru ocuparea sectorului nostru de tranșee.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

VI.

Ocuparea tranșeelor dela Arabagi.

Luptele de tranșee

De oarece plouase toată ziua, noaptea sosise repede, o noapte neagră! Pe la ora 9 pornim, luând toate măsurile de „siguranță în marș”. S'au trimis patrulă înainte pe flancuri, etc.

După vre-o 2-3 ore de marș, ajungem deasupra Mulciovei. Acolo dăm peste tranșeele ocupate ale batalionului 1 din regimentul nostru, încă din ziua precedentă. Aici, s'a oprit colonelul; iar maiorul, comandantul batalionului 3, i-a dat ordin să și găsească sectorul și să se instaleze, păstrându-se cea mai desăvârșită liniște și să nu se vadă

țigară aprinsă, care în întunericimea nopții s'ar fi observat de la distanță.

Trebuia să fim prudenți, căci inamicul era în apropiere. Prin întuneric, am ridicat, am scoborât, am sărit de 10 ori peste tranșee, am revenit iar pe unde trecusem de 2-3 ori mai înainte și sectorul tot nu se găsea. La un moment dat în liniștea nopții, auzim glasul maiorului tânguindu-se: „*Nu sunt vinovat eu, că nu găsim sectorul; n'am fost bine lămurit*”.

Am alergat ofițerii, la maior: — „Ce este de făcut?” — „Să așteptăm până la ziuă.” S'a dat ordin să dormim pe loc, unde ne găseam, liniștea cea mai desăvârșită să se păstreze și s'a repetat ordinul ca să nu se zărească țigară aprinsă.

Dimineța, pe lumină, am găsit repede tranșeele ce ne erau destinate. Ocupam cu plutonul meu o linie de tranșee într'un vârf de deal. Tranșeele nu erau suficient adâncit și nici șanțurile de comunicație cu valea n'aveam. După vre-o 2 zile de la „instalare” ne-am apucat și, în mai multe nopți la rând, am construit șanțuri noi, iar pe cele vechi le-am adâncit.

În fața noastră aveam o vale adâncă în care erau risipite casele satului Arabagi, părăsit de locuitori. Valea era mărginită la miază-zi cu dealuri, pe ale căror vârfuri se vedeau sprâncene de pădure. Acolo pe zarea dealurilor și prin pădure erau dușmanii, pe cari îi vedeam din când în când. Își construiau tranșee. Ne simțeam bine în gropile noastre și aveam credința că de aci nu ne vor scoate nici odată, ci din contra, ardeam de dorința de a pune noi pe goană pe dușmani.

Când am ocupat noi tranșeele din fața satului

Arabagi, la dreapta noastră dincolo de vale, se auzea clocot mare de arme și cu binoclu se distingeau trnpe desfășurate în trăgători, mișcându-se în toate ocaziunile.

Era regimentul 3 Olt, care susținea flancul drept și care pornise chiar o luptă ofensivă. Pe la 9—10 dimineața a trecut o țargă pe lângă noi ducând întins pe spate pe Colonelul regimentului 3 Olt, care s'a luptat vitejește în capul liniilor de trăgători. O spuneau aceasta soldații din regimentul său.

Pe la ora 4 după amiază, s'a retras și acest regiment în tranșee, în linie cu noi.

Vre-o 2 zile n'a fost nimic deosebit.

Intr'o dimineață însă a pornit un bombardament năpraznic dela inamic. Se zguduia dealul și țărâna curgea din abundență, umplându-ne ochii și gura de praf. Artileria noastră răspundea vârtos. Cunoșteam după zgomot, ghiulelele tunurilor noastre și ale inamicului. Pe la 10, ziua, o ghiulea se sparge chiar pe buza tranșeei în care eram eu. Un zgomot teribil, o masă de pământ se rostogolește în șanț și fumul de pucioasă ne-a înecat respirația; un moment rămăsesem zăpăcit. Peste 2-3 minute împrăștiindu-se fumul, se aud gemete înfundate sub malul dărâmat, 3 soldați răniți grav și la vre-o doi pași de mine, ordonanța mea Ghinea Ion, zăcea cu fața la pământ. O foarte mică șchișă de obuz îi intrase prin șale.

Până seară a murit bietul Ghinea. Doctorul spunea, că șchișă îi perforase rinichii. Pe la 1 după prânz, au pornit la atac dușmanii; coborau clinul dealului, strecurându-se, sărind, adăpostindu-se. Se apropiaseră de satul Arabagi,

erau la vre-o 6—700 m. „în sborul pasărei“ departe de noi.

Ai noștrii au deschis un foc viu, repede, și vorba soldaților: „pe nerăsuflete“.

În dreptul plutonului sublocotenentului Pante-limon se apropiaseră la vre-o 300 metri; au fost dați peste cap însă, și au luat-o la fugă. Aceasta a fost prima lor încercare; au mai venit și altă dată, dar mai prudent, fără să isbutească totuși nici odată.

Ziua, soldații dormeau, noaptea vegheau cu multă luare aminte.

Era însă prea multă înghesuială în tranșee. Ar fi fost mult mai nemerit să fie puși mai puțini soldați în linia întâi și mai mulți la rezervă, sau, după cum mai târziu au învățat în Moldova, sistemul de „desfășurare în adâncime“.

Intr'o noapte mă hotărâi să scobor până în vale, la locul unde se găsea Comandantul companiei, având grije să las sectorul în seama sergentului Baltag, în care aveam mare încredere.

Am stat ca vre-o oră pe devale și apoi pornii înapoi în deal. Pentru a sosi mai repede sus, n'am mai luat calea prin șanțul de comunicație, ci deadreptul pe clinul dealului. Dar când să ajung sus, deodată: „Cine-i? stăi!“ Clinul dealului era repede, eu urcasem cam în fugă și din cauza înecăciunii ce simțeam în respirație, un moment n'am putut răspunde.

Încă odată mi se pune întrebarea: „Cinei?“ și tot odată auzii și țâcănitul produs de punerea degetului pe trăgaci. Isbutii să spun: «Om bun»— „Om bun,“ înaintează la ordine și dă parola“. Se nimerise în seara aceea o parolă strajnică.

Era un nume propriu: „Alexandru“ însoțit de trei fluerături prelungi, la care se răspundea „Alexandria“ și prin trei bătăi de cartușieră. Zisei eu „Alexandru“ dar la fluerături nu isbuteam.

Avusei un moment impresia că soldatul a tras de trăgaci, dar de odată auzii: „Dv. sunteți d-le Sublocotenent? „Eu, Baltag!“ . Sergentul Baltag, atras de strigătul santinelei, sosi la timp ca să mă salveze dintr'o grea situație.

VII.

Atacul de la Arabagi

Intr'o zi, era pe la orele 6 după amiază, soarele scăpăta la orizont, când, deodată, ne pomenim cu un bombardament iute, violent, deladynamic. Ghiulelele treceau fluerând pe deasupra noastră și se spărgeau pe dealurile din spate.

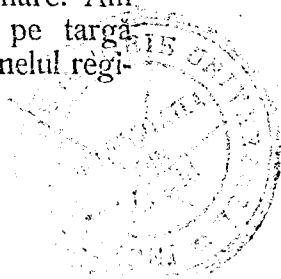
„Au văzut ceva!“ — ne-am zis noi. În adevăr pe dealul din spate, coborau mase de infanterie, care, primind focuri de artilerie, s'au desfășurat repede în formațiuni mai subțiri și în fuga mare au coborât în valea unde era terenul nostru de luptă, al batal. 3. Valea era adăpostită de un deal, așa că obuzele nu vulnerau pe acei ce se adăposteau acolo.

Văzând această trupă, care părea numeroasă, inima a început a ne bate cu putere: „Ne-au venit ajutoare: vom porni la atac!“ Eram veseli!

Noile detașamente își continua mișcarea spre Arabagi. De sus, de unde eram privind jos, am

observat tot ce s'a petrecut. Am aflat că era regimentul 53. În capul coloanei era un ofițer cu cisme galbene. Mergea drept și făcea semne de înaintare. De sus inamicul nu trăgea!... Străbătând satul, am văzut cum din fugă se repezeau grămadă pe la fântâni soldații să bea apă și apoi își continuau drumul. Se zice că această trupă venise în marș forțat de la Cernavodă. Eșiseră din sat, ridicau versantul dealului spre inamic. Nu se auzea nici un pocnet de armă. Tremurau de emoțiune. „Doamne ajută-le să poată respinge pe dușman!“

S'au desfășurat în trăgători, în picioare, cu arma „în cumpănire“ baionetele sclipeau în apusul soarelui. Au ajuns aproape de creastă... N'am putut să mai privesc! Am spus sergentului Baltag să mi comunice ce vede. Aud o răpăială cumplită de focuri de armă, făcând de mitraliere, apoi un formidabil „Ura!“ și șueratul sinistru al șrapnelurilor ce se spărgeau. Artileria noastră începuse și ea „să cânte“ „Nu se mai văd ai noștri; au trecut de creastă“ strigau soldații. M'am sculat atunci și am privit. Tremuram. Inima îmi spunea că se va întâmpla o nenorocire. Se întuneca. De sus venea zgomotul luptei din ce în ce mai puternic. Deodată vedem șiruri de trăgători retrăgându-se... N'am mai privit, lacrămile îmi curgeau fără voie. Toată noaptea s'au scurs răniții de pe deal. Pe valea unde era trenul de luptă, s'a mișnat toată noaptea. Lumini se vedeau ici colo, se auzeau gemete. Numărul răniților era mare. Am aflat că pe la 8 seara a fost evacuat pe targă prin șanțul companiei 10-a, chiar colonelul regimentului 53, rănit grav.

Așa a decurs atacul de la Arabagi, al regimentului 53.

A doua zi aflai că fratele mai mare, soldat în batalionul 4 din regimentul nostru, a căzut greu rănit în timpul atacului dat de acest batalion în potrive pozițiilor dușmane din preajma satului Arabagi.

VIII.

Fântânele din Arabagi

S'au scurs 2—3 zile, relativ liniștite. În fața noastră, pe sprânceana dealului, ardeau pădurile, cărora le dase foc artileria noastră. Ziua soarele ardea și în șanț înghițind la praf, setea ne muncea. Chip de adus apă de jos, de la trenul de luptă unde se aducea cu sacalele, nu era. N'aveam șanțurile de comunicație cu valea, complet construite. Gloanțele dușmanului „măturau“ creasta și când a îndrăsnit să iasă cineva ziua, a fost lovit. Alimentele, apa, munițiunile soseau noaptea.

Intr'una din aceste zile, pe la ora 4 după amiază, mă muncea o sete cumplită. Soldaților „li se uscască limba în gură“ după însăși tânguirile lor. Chinul era sporit mai ales prin vederea fântânelor de jos din Arabagi, care parcă ne invitau la apa lor rece. Nu mă puteam hotărâ să trimet pe cineva jos, în Arabagi, să aducă apă. Ași fi trimis la moarte sigură pe cel care urma să mi execute ordinul. Cu mine în tranșee de vre-o 2 zile, era și Sublocotenentul Ioniță Alexandrescu, zis „Alghiniță“, care avea instalate 2 piese de mitraliere la creasta de foc a tranșeei mele. Bietul Alghiniță s'a prăpădit mai târziu!

Era om greoi, molatec și ochii lui vorbeau despre blândețe. Setea îl răvășise și pe dânsul cumplit și de la o vreme îmi spune: „Ar fi bine să trimitem 2-3 oameni curagioși după apă în sat.“ M'am hotărât! M'am sculat în picioare și am întrebat tare: „Cine vrea să se ducă jos la fântână să aducă apă?“ — Eu, eu, au sărit mai mulți. Am trimes pe Ghiță Voicu, pe Nicolae Ion și pe Macarie. Au luat gălețile de pânză și armele cu câteva încărcătoare. Au sărit din tranșee și încet au scoborât la vale. Mă așteptam din moment în moment să aud șuerăturile gloanțelor dușmane abătându-se asupra lor. Au ajuns la fântână, care era cu scripete, Lanțul începând să scârțâe pe butuc, toate vietățile satului părăsit au dat buzna la fântână. În jurul soldaților au început să roiască găște, rațe, porci, etc. Se auzea până la noi în tranșee, măcănițul, găgâitul, covițitu orăteniilor ce dedeau roată fântânei. Soldații și-au umplut gălețile de pânză cu apă și apoi au început să adapă vitele și păsările. Deodată șuerară gloanțe asupra fântânei și vreu 2 găște ici, un purcel dincolo, se zbateau în praf lovite mortal. Cu iuțeala fulgerului soldații se aruncară la pământ; îi apărau întru câțva ghizdurile puțului, care erau de piatră. Trântindu-se jos au început să tragă focuri asupra culmei de unde veneau gloanțele inamice. Noi, din tranșee, deasemenea am deschis un foc repede care a angajat și unitățile din dreapta și stânga. Dar și inamicul a deschis focul pe întreaga linie și a durat pocnetul armelor vre-o oră și ceva. Mă uitam jos spre fântână să văd ce se petrece. Macarie, probabil că se plictisise

sau poate se gândea că întârzie cu apa, căci îl văd deodată ridicându-se și punând armă în formă de cobiliță, porni cu gălețile pline la deal. Am rămas uimit de hotărârea lui. Gloanțele curgeau răscolind praful prinprejurul lui. Fără să se pripească, în pas măsurat, continua urcușul. Intr'un moment mi s'a părut că se clatină. Am început să țip, să urlu, i-am dat ordin, cu glas tare, să se trântescă jos, să svârle gălețile! Și-a continuat însă drumul; iacă-l în tranșee! Râzând la mine: „Am adus apă rece, Domnule Sublocotenent.“ Ceilalți doi au rămas lângă puț încă câțva timp și mai pe înserate s'au ridicat de acolo. Așteptam să-i văd intrând în tranșee, dar au venit mai târziu aducând cu ei ceva mare și negru. Era un stup cu miere! Erau veseli amândoi și venind spre mine: „Macarie a adus apă, noi aducem dulceață.“

X.

O Recunoaștere

S'au mai scurs vre-o două zile relativ liniștite. Informațiunile spuneau că în noaptea precedentă dușmanii au intrat în satul Arabagi, astfel că adunându-se acolo pe nesimțite să ne atace deodată prin surprindere. Se zicea că sunt mai ales prin casele din partea dealului despre inamic. O recunoaștere se impunea. Maiorul, comandantul batalionului, găsește că o astfel de însărcinare să-mi fie încredințată mie. Intr'o zi, pe la ora 3,

mă cheamă jos la trenul de luptă și-mi spune că o cestiune de încredere îmi este rezervată, și, computează s'o duc la bun sfârșit... Imi lasă voie să aleg dintr'o companie, ce e acolo în rezervă, 20 oameni hotărâți și 2 sergenți destoinici. Mi-am ales oamenii și pe sergenții Bucșe și Puia. Maiorul mi-a dat ordin să cercetez tot satul, casă cu casă și să ajung până la marginea viilor ce se zăreau dincolo de sat. De rezultat să raportez la fiecare jumătate de oră printr'un „soldat de legătură.“

Am pornit la drum. În timp ce ne strecuram prin șanțul de comunicație ca să ajungem la linia I-a, am dat instrucțiune sergenților de modul de operație. Unul va intra în sat pe dreapta, altul pe stânga, eu pe la mijloc. Fiecare casă va fi cercetată, baioneta la armă. La cea mai mică mișcare „trageți foc.“

Greul era ca să putem eși din tranșeele liniei I-a, străbătând 200—300 m. până la marginea satului. Această porțiune era curățată, „rasă“ de gloanțele dușmanilor. Am dat dispozițiuni oamenilor să se înșire pe șanțul tranșeei la 4 pași unul de altul și la semnalul ce-l voi face cu fluierul să „izbucnească“ din șanț și în goană, la sat. La marginea satului am indicat 3 case deosebite, unde se vor aduna și apoi operațiunea să urmeze după cum fixasem. După ce vom cerceta satul, indicasem un punct de adunare la o casă cu garduri de piatră, în marginea satului, despre inamic. Am dat semnalul, am „izbucnit“ și în goană la sat!

Gloanțele au fluerat, un soldat rănit la picior se târa înapoi spre tranșee și când se apropiase,

alt glonț i'a curmat zilele. Am aflat aceasta după ce m'am înapoiat. Am intrat în sat. Un câine turbat, probabil de sete, s'a repezit ca un nebun spre noi; o lovitură de baionetă l'a liniștit de tot. Am înconjurat casă cu casă, băgând armeie pe ferestre și țintind spre streșini, bănuind că inamicul ar putea fi și prin poduri. Am cercetat tot, n'am dat de nimic. Urmând să trecem un luminiș, un fel de piață sau „maidan“ cum zic Dobrogenii, gloanțe întefite cam dela stânga noastră, era cât pe aci să ne scurteze explorarea. Un șanț mărginind o curte, ne-a adăpostit repede. După direcția din care veneau gloanțele ne-am lămurit că dușmanul era la colțul viei, ce începe dela marginea satului, urcându-se spre pădure. Am tras și noi într'acolo cu „înălțătorul culcat“. A doua-zi cuibul acesta de la colțul viei a fost răscolit de artileria noastră, în urma indicațiunilor ce-am dat și ghiulelele au căzut acolo în plin. În fine am ajuns la marginea cealaltă a satului, s'au adunat și cei 2 sergenți, foarte bravi băeți, aducând știre că satul este gol complet. Inamicul de sus urmărise scormoneala noastră prin sat și a concentrat un foc strașnic de arme asupra zidului de piatră ce ne adăpostea. Noroc că zidul era gros și avea și un val de pământ la spate după care noi ne pitisem și de unde acum trăgeam căci vedeam capete (șepci) la colțul viei. Din tranșeele noastre au început să tragă de asemenea, căci se zărise prin lanurile de porumb trăgători inamici, coborând spre sat. Dușmanul ne văzuse, ne apreciasse puterea numărului și spera să ne prindă. Sculându-ne în picioare ca să tragem spre cei din lanul cu porumb, ne expuneam la gloanțele celor dela colțul viei,

ba chiar și la gloanțele alor noștrii. Cam grea situație! Am modificat-o însă ca marii strategii „corectând frontul“ și retrăgându-ne pe o pozițiune mai bună, întru cât și misiunea noastră era acum îndeplinită. Retragerea însă nu era lipsită de primejdii. Ne depărtam de zidul protector și aveam de trecut „maidanuri“ foarte bine măturate de gloanțele lor. Am indicat 3 puncte în spate spre tranșeele noastre. Plecarea în fuga mare la semnal, în 3 direcții, și ce-o da D-zeu! Am pornit, am ajuns unde trebuia, nici unul atins. Au șuerat gloanțele, dar eram la adăpost. Inamicul spera că o să mai stăm la spatele zidului, așa că n'a putut surprinde retragerea noastră pripită. De unde eram acum, trăseserăm vârtos în porumbiștea unde erau trăgătorii inamici. Nu se mai zăreau: căzuse, fugise sau se trântiseră la pământ. Gloanțele veneau mai multe tot dela colțul viei. Am așteptat sosirea nopții și am intrat în tranșeele noastre, căci dușmanul întetise vigilența și stătea gata să ne trimeată câte zece gloanțe de fie-care din noi, în timpul cât am fi străbătut distanța dela marginea satului la tranșee. Maiorul a fost mulțumit, iar eu bucuros ma'm urcat la „fortul meu“ (unde mă așteptau soldații cu nerăbdare, căci dâșii, de sus, văzuseră tot ce se întâmplase jos, în sat.

X.

In marș spre Muratan

Indreptându-ne spre mare, am staționat într'oo noapte la Idrizcuius. Am ajuns noaptea târziu.

Întâlnirăm aproape de sat câți-va soldați de-ai noștri, dela o coloană de muniții cari adăpaseră caii la fântâne. I-am întreat de numele satului și ne-au spus că-i zice „Ibrișim“. Am cantonat într'o vale și'a doua-zi văzurăm cu oroare că am adormit pe locul unde cu 2—3 zile înainte fusese un lazaret al Sârbilor. Se vedeau mâneci de tunici tăiate, pline de sânge închegat, rufe rupte, pătate de sânge, vre-o câteva morminte proaspete, în apropiere. În noptea următoare pe la 10, mărșeluid pe la Nord de Cobadin spre Engemahale, la Sud în direcția Caceamac, tunul urla cu furie și clocot mare de arme se auzeau până la noi. Din când în când reflectoarele inamicului aruncau dungi de lumină, până în spre noi. Așteptarăm câțva timp, pentru a putea trece șoseaua, pe care alergau în fuga mare a cailor, chesoane de artilerie rusească, cărând proiectile. Țipau rușii din răsupteri: „Prava“! Adică să ție pe dreapta cei care veneau din sens contrar. Ziua fusese luptă mare în dreptul sectorului ocupat de sârbi și ruși. Se spunea că bulgarii atacaseră cu mare furie pe sârbi, i'au scos din tranșee și-i fugăreau! A intervenit atunci regimentul 7 Vânători al nostru, care era în repaos undeva într'o vale, i-a lovit crunt pe bulgari și i-au pus pe goană înapoi. Au putut astfel sârbii să-și reocupe iarăși tranșeele. Cantonarăm o zi și o noapte la Ebechioi și apoi mărșeluid o zi întreagă, pe înopitate ajunserăm la Muratan.

LUPTA DE LA MURATAN

Ne găseam, batalionul 3, pe „poziție“ linia I-a. Compania II-a a noastră era la vre-o 200 m., în spatele tranșeelor, ca rezervă de batalion. În noaptea de 5 spre 6 Octombrie am lucrat aproape fără întrerupere la adâncirea șanțurilor, care legau rezerva cu tranșeele din linia I-a. Ne-am construit și adăposturi minunate, căptușind pereții cu coceni, pe deasupra cu foi de cort, iar interiorul l'am umplut cu pae din belșug. Socoteam că vom sta mai mult în locul acesta și ne aranjăm deci mai confortabil.

Eram cu sublocotenentul Pantelimon Alexandru la un loc. În seara aceea ne sosise și țigări și am fumat toată noaptea! Pantelimon era vesel ca nici odată până atunci. Se zice că unele ființe presimt sfârșitul lor. Bietul Pantelimon n'a avut nici o presimțire că adoua zi va pieri!

Nu se luminase bine de ziuă și obuzele inamicului au început să crape cu zgomot.

Pe la 7 dimineața bombardamentul era în toi; pe la 3 începuse a se întuneca lumina zilei, din cauza fumului gros ce plutea pe deasupra noastră. Zgomot infernal producea obuzele spărgându-se și veneau câte 4 odată de exsplodau. Trăgeau „salve“!

Se zguduia și pământul, și veneau șuerând bucățile de șchiță și multe cădeau în șanțuri răcite. Era unele cari fluerau ca bondarii sau viespele. Pe la 8^{1/2}, abia răzbind prin fum, agentul de legătură de la batalion, vine să-mi comunice ordi-

nul maiorului să înaintez cu oamenii mei spre linia I-a, pentru a întări compania 10-a a locotenentului Becerescu. Imediat am sărit în sus, mi-am încins revolverul și am dat ordin ca să fie gata toți oamenii.

Dela șanțurile noastre la tranșeele din linia I-a, erau vre-o 150—200 m. l. Obuzele se spargeau năpraznic, zgomotul era înfiorător, șchijele veneau fluerând într'una. Am dat semnalul de plecare.

Nici unul n'a șovăit, de și pericolul era mare, aproape sigur. Am rămas un pas, doi, în urma lanțului de trăgători, spre a supraveghea înaintarea, care se făcea în fuga mare. A venit vijelie de obuze, a izbit una în plin. S'a împrăștiat puțin fumul, 3 soldați se zvârcoleau pe pământ.

Se aud alte obuze sosind, am strigat „jos“, se sparg mai în spate.

Am intrat, în fine, pe șanțul de comunicație ce duce la compania 10-a și facem „legătura“ cu această companie.

De odată vine știrea transmisă din soldat în soldat, că locotenentul Becerescu a fost omorât. O sfărâmatură de obuz îi zdrobise capul. Câteva obuze se sparg în fața tranșeelelor și unul răstoarnă malul întreg al unei „creste de foc“ îngropând de vii câțiva soldați. Nu era timp și nici posibil ca să fie scoși de sub mal.

Aranjez oamenii pe șanț spre a trage eficace în dușman. Zona din spate era bătută acum înfiorător.

La stânga noastră, spre Muratan, nori negri de fum pluteau pe deasupra tranșeelelor și a locurilor din spate.

Ghiulelele ce se spărgeau, erau toate calibrele și bombardamentul sporea mereu. Răspundea și artileria noastră și cea rusă, însă destul de slab, în raport cu bombardamentul dezlănțuit de inamic.

Dușmanii adusesese artilerie cu nemiluita. Se vedea această din grindina de obuze, care nu lăsa nerăscolit petec de pământ. Un obuz se sparge la stânga la compania 12-a și omoară vre-o 30 soldați în tranșee. Când un obuz cădea în șanț, făcea ravagii, de oarece soldații erau îngrămădiți ca „sardelele“. Un obuz se sparge în fața tranșeei ocupate de oamanii mei, răscolește un nor de praf cu vuet îngrozitor și schijele rănesc 6-7 soldați și omoară un caporal.

Erau orele 11, bombardamentul continua cu furie. Fumul amestecat cu nori de praf răscolit de obuze ce se spărgeau și cu un miros pătrunzător de pucioasă ne îneca respirația.

Am mai stat noi în bombardament și altă dată, dar după un ceas, maximum două, inamicul încetinea tragerea și noi răsufflam ușurați. Acum însă bombardamentul dura de atâtea ore și din ce în ce mai tare. Mă uitam la ceas, din când în când. Acele ceasornicului părea că încremenise pe loc, îngrozite de acest vuet, căci prea se mișca încet, dând minutelor o durată lungă de tot. Spargerea obuzelor, fluerăturile sinistre ale schijelor, urletul de durere al răniților, tabloul lugubru ce se înfățișa ochilor la vederea trupurilor ome-nești sfărâmate de obuze, respirând din greu într'un mediu sufocant și așteptând în orice clipă un obuz care să se sfărâme exact în tranșeea în

care te aflai, pe cei „slabi de îngeri“ îi ducea la nebunie.

Acele ceasornicului se apropiau de orele 12 ziua, soarele ardea cumplit. Așteptând cu încordare atacul infanteriei inamice, socotind că „pregătirea“ artileriei dușmane se va considera din moment în moment sfârșită, aveam privirea mereu înainte ; dar bombardamentul continua îngrozitor. Se vedeau mereu soldați răniți ieșind din șanțuri și târându-se spre locurile din spate. Pe drum îi ajungeau sfărâmături de obuze și-i culcau la pământ.

Era ora 1 după amiază, spargerea izolată a unui obuz nu se mai distingea. Se transformase totul într'un vuet înfiorător, care perfora timpanul urechilor. La unii soldați le curgeau sângele pe nas. În diferite puncte ale frontului scăzuse capacitatea de rezistență, prin omorârea și rănirea soldaților. Trebuiau complectate golurile, căci se aștepta momentul suprem, atacul infanteriei inamice. Ordinile și rapoartele se transmiteau cu mare anevoință prin „agenții de legătură“ care n'ajungeau mai nici odată la destinație, fiind omorâți pe drum de vre-o schijă de obuz. Lipseau telefoanele, care să lege unitățile între ele. La stânga prin fum, dinspre Muratan, veneau trupe ca să „întărească“ spre batalionul 1. Bătea însă artileria dușmană într'acolo cumplit. Din când în când, prindeam cu urechea vâjiitul iute al obuzelor noastre. Artileria noastră făcea sfertări disperate ; trăgeau și ai noștri „salve“.

Dar răgetul dușmanului era mai puternic.

Orele 3 după amiază, bombardamentul continuă cu o violență extremă.

Pe deasupra au început a zbura aeroplanelle inamice. Se distingea prea bine pe aripi, „asul de treflă.“ Indica u artileriei dușmane tranșeele noastre cu exactitate. Veneau acum vijelii de obuze, nimerEAU în șanțuri, explodau, ne zdrobeau.

Furie nebună ne coprinse, am tras în sus cu armele spre aeroplanelle, zadarnic însă, tranșeele erau în mare parte răsturnate, pline de cadavre, pe șanțurile de comunicație soldații răniți gemeau. „Intăriri“ din spate nu ne mai soseau. De altfel noi știam că „rezerve“ nu prea sunt...

Ordinul era să rezistăm pe „poziție“. Bombardamentul nu slăbia de loc. La stânga, la punctul zis „la movilă“, curgeau obuzele ca grindina, nu se mai distingea nimic acolo.

Mai în fund, spre Muratan, soldații răniți, cari puteau umbla, se scurgeau în direcția Musurat.

Ora 4, artileria inamică „lungeste tirul.“ „Sosește momentul suprem. Se va deslanțui atacul infanteriei. Noi ne-am împuținat de tot. De odată soldații strigă ! „se vede inamicul“.

Prin lanurile de porumb și prin luminișuri se văd dușmanii venind. Inaintează în trăgători, însă prudent. Fac și „țacănituri“ de mitraliere din față, ne lămuresc că au „pocnitori“ înainte, făcute ca să ne intimideze — așa credeam noi atunci ! Erau de fapt puști-mitralire, pe cari le pornise înainte valurilor de trăgători.

Am tras cu o „sete nebună“, cum spuneau ostașii, în dușmanii ce se zăreau. „Primiam“ însă și noi focuri de armă și mulți „de-ai noștri“ au fost loviți la cap, față și la mâini. Nu era nevoie a se da nici o comandă soldaților ; știa fie-care ce

să facă. Trăgeau cu înfrigurare, nu mai vorbea nimeni, toți erau ocupați. Dușmanii se poticniră, nu mai înaintau, se trântiră jos. Se vedeau puncte negre prin luminișurile și prinsesem din ochi și porumbiștele uude se întinseră. Acolo trăgeau ai noștrii de zor.

Era acum momentul ; dacă am fi avut noi artilerie suficientă, să fi „turnat“ un tir de baraj peste ei, pe toți „îi curățam“ ! Dar și dela ei soseau mereu gloanțele zbârnâind și „pocnitoarele“ ciocăneau mereu mai aproape de noi. Pe deasupra noastră treceau șuerând obuzele și șrapnelele ce se spârgeau mai în spate, bătând toată regiunea până aproape de Muratan. Era o grindină de șrapnele ce se spârgeau sus la 3—4 metri deasupra capului, producând un zgomot infernal ce irita nervii. Tunul plutea peste tot, soarele ardea și avioanele „vâjiau“ nestingherite pe deasupra locurilor noastre, coborându-se câte odată până la 3—4 sute de metri.

Tranșeele sunt răsturnate, pline de morți și de răniții cari nu s’au putut singuri evacua. La stânga noastră se aude „răpăială“ mare de focuri de armă, zgomot de mitralieră, obuze fluierând iute pe deasupra și spărgându-se într’acolo. Într’un timp, zgomotul devine cumplit spre „movilă“.

Era ora 5 și ceva, ruptura frontului se producea ! Dinspre „movilă“ se văd oameni retrăgându-se în direcția Musurat. De la Muratan spre Musurat era o mare de capete de oameni răzleți, care se împrăștiau pe câmp. Fumul îi învăluia, obuzele eclatau, răbufnind nori negri de fum, șrapnelele se spârgeau cu țipătul lor cobitor, prinzând sub conul de spargere pe oameni, ca

prostovolul peștii în apă. De la stânga, dinspre movilă, veneau acum gloanțe, luând tranșeele noastre în lung. Soldații se pitesc după traverse, alții intră pe șanțurile de comunicație, ca să nu fie loviți „dea-coasta“. Se aud strigăte : „Ne ia pe flanc!“ „se retrage stânga!“ Șrapnelele se sparg mereu, gloanțele vin întevite, când de odată un caporal strigă : „Năvălește inamicul!“ „Trageți!“ Atât s'a rostit. Incărcătoarele cu 5 gloanțe sunt petrecute cu iuțea în armă, gloanțele sboară, alte încărcătoare se deșartă, dar am rămas puțini. 2—3 soldați loviți de gloanțe, de la stânga, cad în șanț gemând. În față, inamicul iar s'a trântit la pământ. Un sergent, de pe șanțul de comunicație, strigă : „Se retrage dreapta!“ În adevăr, de unde era sergentul, se vedeau, spre Topraisar, lanțuri de trăgători în retragere. Bătuse doar artileria dușmană toată ziua, munți de proiectile consumase, căci ei de sigur, de luni de zile pregăteau asaltul. Cred că bombardamentul din ziua de 6 Octombrie 1916 și pe frontul de Vest European, ar fi fost clasat printre cele mai îngrozitoare. Au izbutit, ne-au clătinat frontul, dar ne-am retras trăgând.

Artileria noastră bătea acum tranșeele unde fusesem noi și în care intrase dușmanul. Ne mișcam pe câmp deschis, potop de gloanțe venea spre noi ; șrapnelele se spărgeau deasupra și cât vedeai spre Musurat, ogoare arate, cari îngreuiuau mersul cumplit. Inamicul era mereu prudent, nu zorea prea tare înaintarea, deși pregătirea și norocul îl favorizau.

Seara, ne-am înjghebat repede în unități îm-

pestrițate cu ofițeri și soldați din toate regimentele și ne-am fixat pe o linie la Sud de Musurat, mergând spre Osmanfacă.

XI.

Retragerea

Eram împetrițiți, soldați și ofițeri din toate regimentele, formând o linie de rezistență înjghebată în pripă. Ambulanțele și bucătăriile de campanie se depărtaseră mult de noi, așa că în seara aceea nu ne-a venit „hrana” și nici în zilele următoare.

În dreptul nostru, la stânga șoselei Haisiduluc-Topraisar, pe la ora 10 noaptea, o patrulă inamică, prevăzută cu 2 mitraliere, „cercetând terenul”, cade în focul patrulelor noastre, care îi culcă pe toți la pământ și capturează mitralierele.

A doua zi, un bombardament de artilerie îngrozitor, ca și cel din ziua precedentă, cauzându-ne pierderi multe, pe la 4 după amiază, ne clatină iarăși frontul. Nu mai era „legătură”, moralul se zdrobise, ordinul nu se mai executa! Unde era un suflet tare, se mai adunau pâlcuri de ostași și zgomotul armelor arăta că acolo mai sunt niște îndărătnici, cari stăruesc să schimbe fatalitatea soartei.

Dar sacrificiul era zadarnic; pierdusem partida! La dreapta noastră un fum negru cumplit și flăcări mari vesteau că rezervoarele dela „Valul-lui-

Traian" luaseră foc. Tunul nostru „bubuia“ într'una. Artileria „schimba mereu poziția“ trăgând. Se auzea și de pe Mare bubuitul tunului rusesc. Dar dușmanul continua să trimită grindină de obuze. Pe șoseaua Constanța-Medgidia, zgomot mare și nori de praf produceau coloanele de căruțe, fugind în goana mare a cailor, alte coloane veneau din sens contrar, se mai loveau, se răsturnau. Era zăpăceală! Ne-am retras spre Horoslar.

Noaptea pe la 12, în apropierea satului, lângă niște clăi mari de paie, vedem cavalerie rusească și românească, făcând pregătiri febrile pentru rolul lor din urmă. Trebuia apărută retragerea trupelor împrăștiate. Noi, mărșăluind mereu, am ajuns ziua la Caramurat. La Sud de această localitate am încercat să ne reconstituim, dar n'am izbutit. Soseaua din Caramurat spre Hârșova și spre Babadag, „gemea“ de căruțe, trăsuri, che-soane, tunuri. Într'un amestec jalnic, călcau șoseaua, învălmășindu-se, populația ce se retrăgea înspăimântată din fața dușmanului și fracțiuni de trupe ruse, române, sârbe. O veste umbla din gură în gură, că dușmanul a intrat în Constanța. Este greu a reda cele ce a simțit ori-ce bun Român, după ce s'a convins de cruda înfrângere; de pierderea Constanței, a drumului de fier, etc. Pământul Dobrogei noastre, cădea pradă inamicului.....

După o noapte și o zi, văzând că nu ne putem reconstitui, ne-am dirijat spre Ester, prin Carol I. Ordine nu se mai dădeau. Se repeta însă mereu un ordin, pe care îl știau toți și anume că Divizia 9-a se retrage spre Tulcea, alții spuneau spre Măcin. Ne-având bucătăriile de campa-

nie cu noi, o duceam cam rău în privința mâncării, ne „alegeam“ cu ceea-ce găseam prin sate. La Ester am dat peste niște depozite ale rușilor și ne-am umplut toate buzunarele cu bucăți mari de zahăr, care ne-au fost de folos până mai târziu.

Din urmă ne-a ajuns vestea, prin soldați răs eți, că unele unități, au fost capturate de inamic, că s'au dat lupte de cavalerie și ne-a povestit un soldat lucruri emoționante. Ca să spună ce a văzut, s'a sculat în picioare și cu ochii mari deschși, în care se oglindea grozăvia. la care a fost martor, povestea :

„Era cam înaintea nămiezii, dincolo de unde „se taie drumul de fier cu șoseua ce merge „de la Carol I spre Caramurat ; ne retrăgeam, venind peste câmp spre Carol I. O mână de oameni. În spatele nostru se auzea zgomot de „arme și uitându-ne înapoi vedeam nori de praf „și străfulgerări, ca atunci când pui oglinda la „soare. Am înțeles că erau săbii de cavalerie „scoase din teacă pentru șarjă. Acolo mai rămăseseră de-ai noștri, cari nu putuse să se retragă „la vreme. La stânga noastră, cum veneam, „uitându-ne în urmă, se vedea un drum plin de „coloane rusești, căci se lămureau bine căruțele „cu 2 roate. Mergând, în față, ne apropiam de „niște clăi mari de paie. Când eram aproape de „aceste clăi, privind înapoi, vedem un «stol» de ca- „valerie dușmană aruncându-se asupra coloanei de „căruțe de pe drum. Săbii se vedeau învârtindu-se „în aer, se auzeau țipete. De-odată, de după clăi, „izbucni un zgomot grozav și o cavalerie ce se „aranja în linie, pornea în goana mare asupra

„cavaleriei dușmane. Era 2-3 escadraone de ca-
 „valerie «Ruso-Română». Năvala a fost straș-
 „nică! Am văzut cai ridicându-se în picioare, că-
 „lăreți rostogolindu-se la pământ după cai, săbii
 „multe învârtindu-se pe sus și în scurt, ca un
 „stol de grauri, așa s'au pornit dușmanii la fugă
 „și ai noștrii după ei. De praf, în fundul zărei,
 „nu se mai vedeau.“

Ca dintr'un vapor naufragiat „în larg“, din care
 supraviețuitorii năzuiesc din toate puterile la mal,
 așa și fracțiunile de trupe și cei ce se refugiau,
 se îndreptau de zor spre Dunăre. Coloanele se
 scurgeau spre Hârșova, Tulcea, Măcin. Dela Es-
 ter, unii dintre noi au pornit spre Babadag, al-
 ții am pornit direct spre Măcin. În 2 zile și o
 noapte de marș continuu, prin Satișchioi, Hai-
 dar, Făgăraș, Coiunpunar, am ajuns la Satul-
 Nou, 25 klm. departe de Măcin.

Sufletul ne era frânt de durere și încercam sen-
 zațiuni greu de redat, atunci când, intrând în
 sate, vedeam populația care nu prinsese încă de
 veste, cum alergau pe drumuri frângându-și mâi-
 nile. Ne rămânea în auz mult timp plâsul femei-
 lor după ce ieșeam din sat și o mare silă denoi
 ne cuprindea. Ne blestemam soarta, ne soco-
 team niște nevolnici cari n'am fost în stare să
 apărăm avutul, femeile, copiii, pământul nostru.
 „Cu ochii în pământ“, ne retrăgeam, eram în-
 frânți, cedam Dobrogea. Ca mâine dușmanul va
 fi în fața Brăilei și când ne gândeam cu ce
 entuziasm am plecat din Brăila, acoperiți de
 flori, privirea ni se turbura și unora le curgeau
 lacrămile pe obraz...

Cât vedeai cu ochii, înainte și înapoi, șoseaua

gemea de căruțe pline cu refugiați, trăsuri militare, tunuri, călăreți ruși (cazaci) cu sulii, infanteriști ruși, sârbi, români. Era așa de tixită șoseaua în cât căruțele nu se puteau mișca de cât la pas. Pe tot lungul șoselei, de ambele părți, se vedeau înșirate, ici colo, focuri în jurul cărora refugiații își pregăteau cina. Din când în când se auzea din spate țipăt ascuțit de sirenă de automobil și cotind cu iuțeală și dibăcie, când pe șosea, când pe alături, treceau automobile ale Crucii Roșii, pline cu răniți, conduse de englezoaice. Aceste femei inspirau admirație pentru râvna cu care își făceau datoria. Fără să vrei reflectai, făcând comparație între aceste femei energice și femeile noastre.

Apropiindu-ne de Măcin, înghesuiala pe șosea dădea mereu naștere la incidente. La un pod de lemn, în marginea Măcinului, neputându-se da pe alături, convoiul de căruțe se oprea mereu. Un ofițer sârb călare, ce conducea un convoi de trăsuri militare, era foarte grăbit să treacă înainte cu unitatea lui. Izbind cu o cravașe în dreapta și în stânga, a gonit, la un moment dat, mai toate căruțele cu refugiați de pe șosea. În furia lui nemai văzând bine, aplică 2-3 lovituri de cravașe, peste cap, unui polcovnic rus, de administrație, care, într'o brișculiță, era tocmai pe punctul de a trece podul. Rusul s'a sculat în picioare în trăsurică și a început să urle de durere. A intervenit atunci un sub-locotenent român, care era însărcinat cu paza podului, însă a fost apostrofat și insultat de sârb. Văzurăm chiar cravașa fluierând pe deasupra capului ofițerului român. Colonelul rus, se dăduse jos din brișcă

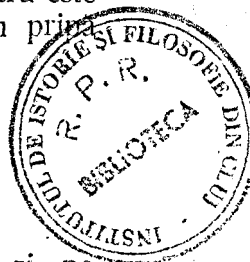
și, în rusește, țipa la niște cazaci cari se apropiau, ceva, ce nu înțelegeam. Sub-locotenentul român, ferindu-se de lovitura sârbului, s'a dat câți-va pași înapoi și a scos revolverul. Noi eram aproape de acest loc, văzurăm scena, am pus imediat baionetele la armă și încărcătoarele necesare le strecurarăm cu iuțeală și înconjurarăm convoiul sârbilor. Ofițerul sârb se potolise, dar acum polcovnicul rus făcea spume la gură, mai ales că o ceată de cazaci, cu sulii, mărgineau o parte a șoselei. Colonelul rus amenințând grozav, s'a suit din nou în brișcă și urmat de convoiul sârbilor și de cazaci, s'a îndreptat spre Măcin. Cum s'o fi lămurit socoteala cu cravașa, între ruși și sârbi, nu știu. Dar incidente de acestea erau gata a izbucni la tot pasul. Prea erau toți enervati și sătui de viață.

În marginea Măcinului se îngrămădeau căruțe militare și toată risipa de oaste ce se scurgea din Dobrogea. Spre Ghecet nu puteau trece numai coloanele și armata sârbă-rusă și refugiații. Aci în marginea Muratanului dădurăm de niște trăsuri de bucătărie și ambulanța regimentului nostru. Ne întâlnirăm cu alți ofițeri, camarazi și soldați. Aflarăm că comandamentul nostru este la Jijila și că este ordin să ne refacem în primă și să pornim înapoi.

XII.

Înapoi, spre poziția de luptă

Am dormit o noapte în Măcin. Adoua-zi, pe la ora 10, sunete de goarnă și cântece ne făcură

să alergăm pe strada principală, ca să vedem ce este. Trecea un batalion de soldați români, din cei cari nu luaseră încă parte la luptă și se îndreptase spre Cerna. Erau toți veseli, cu flori la capele și lumea îi urmărea cu lacrimi în ochi. Speranța prindea a încălzi iarăși sufletele. Noi care știam însă, că numai cu baioneta și „pieptul deschis“, nu se poate smulge victoria, eram sceptici. Trebuiau tunuri, mitraliere, sau, după vorba țiganului : „Trebuiau scule“.

Au mai trecut în aceiași zi, ca la un regiment de ruși, îndreptându-se spre Cerna. Până la ora 4, ne-am constituit vre-o 600 de oameni și sub comanda Maiorului M., din regimentul nostru, stăteam gata să pornim spre Șatul-Nou-Ostrov. S'au împărțit cartușele necesare și hrana pe 2 zile, iar la ora 5 pornirăm.

Mărșăluind de-a dreptul pe câmp, șoseaua fiind tixită. În drum, ori-ce militar român întâlneam, îl luam cu noi, așa că numărul sporeamereu.

Ne-a prins noaptea pe la punctul zis „Podul de Piatră“. Maiorul nostru a dat ordin de popas. Intru cât nu cunoștea bine pozițiile locului, ne-a băgat pe o întinsură de pământ, din care mustea apa.

A trebuit să dormim aici.

Dar cine a putut să doarmă ? !

Noaptea era răcoroasă, trăgea un vânt de pe baltă, și răceala pământului umedă, multora le-a fixat câte un junghiu în coastă. Ca să facem focuri, lipseau lemnele. Nu era nici măcar vreun gard prin apropiere. A fost o noapte de

chin. Dimineața erau toți supti și răvășiți la față, iar pe la încheeturi ni se puseseră cârcei. S'a dat ordin de plecare și mărșăluind ne-am încălzit. Cu mici popasuri ici, colo, am ajuns pe la ora 2 ziua, la Satul-Nou.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

LUPTELE DIN MUNTENIA

Incepând a sosi armata lui Zaharov în Dobrogea, „linia“ ce o păstrau „ai noștri“, în jud. Tulcea și care pornea dela Ostrov de pe Dunăre spre Coiunpunar, a fost ocupată de ruși, iar noi ne-am retras la Cerna, în spatele frontului. O parte din ofițeri și trupă am fost trimiși la Brăila unde se alcătuiă regimentul, cu efectiv foarte redus, cu oameni eșiți din spitale și alții „vărsați dela centrul de instrucție“. Batalionul care rămăsese la Cerna, după vre-o 2 săptămâni, a trecut prin Brăila și imbarcat în vagoane a fost îndreptat spre București. Regimentul nostru alcătuit în pripă, era în mare parte compus din dobrogeni din jud. Tulcea, din Măcin și satele de prin prejur.

După o pregătire de vre-o 3 săptămâni, la Brăila, unde învățasem mânăuirea armelor „Wetly“, cu baionetele lungi de 1 metru, primiram într'o zi ordin de plecare.

Am pornit de la cazarmă în liniște, fără muzică, pe înserate, mergând pe drumul cel mai scurt, la gară. În orașlumea nu prinsese de veste plecarea noastră. În Brăila sosiseră știri, că bulgarii au trecut Dunărea, la Zimnicea și că înaintează spre București. În sufletele tuturor era

amărăciune, și toți aveau sentimentul unei catastrofe ce se apropia în chip inevitabil.

Neîmbarcăm în vagoane și într'o înghesuală grozavă, după o noapte și o zi de drum, ajunseserăm pe înopțate la Jilava. Până acolo mai putea merge trenul, mai departe începea zoana luptelor. Se auzea în depărtare, din când în când, „bubuit“ de tun în direcția Sud-Vest.

Aflarăm că lupte aprige erau în curs pe Glavacioc. Debarcând din vagoane, abia avurăm timpul necesar să ne aranjăm „unitățile“, că și zărirăm în noapte puncte luminoase ce veneau din direcția Bucureștilor spre noi. Erau ca vre-o 40 camioane-automobile, în care ne-am imbarcat „clae peste grămadă“ și în goană mare am fost transportați la „Copăceni-Gojgaru“. Înțelegem că situația trebuie să fie disperată din vreme ce cu „mare viteză“, eram expediți „la poziție“.

Era ora 11 când am debarcat din automobile în Copăceni-Gojgaru. De aci, pe jos, am pornit la Copăcenii-Adunați unde am ajuns pe la ora 1 noaptea. Toți erau frânți de oboseală și dându-se ordin de repauz, năzuirăm repede fiecare după un loc de odihnă. Paie erau din belșug, așa că dormirăm toți comod până a doua zi la 7, când am fost treziți de un bombardament puternic de artilerie și clocot de arme și mitraliere ce se auzea în direcția Călugăreni or. Un divizion de artilerie trecea în goana mare a cailor, pe ulița principală a satului, în direcția Sud-Vest. Un ofițer călare a adus un ordin pentru Colonelul nostru. S'a dat ordin să se împartă

hrana rece și cartușele și să fim gata de plecare.

Înșirați în coloană de marș, pe ulița principală a satului, așteptam ordin de plecare. În direcția Călugăreni, în zare sus, se distingeau roto-goale de fum ale șrapnelor ce se spărgeau. Vuet confuz ajungea până la noi. În așteptarea ordinului de plecare toți fumam „țigară după țigară“ și nu ne putea stăpâni un tremur nervos. De-odată se produse freamăt dela un capăt la cel-alt al coloanei; trecea Colonelul călare, urmat de 2 ofițeri adjutanți. Era agitat Colonelul și în trecere recomanda ofițerilor „să aibe trupa în mână“. Se făcuse ora 13, era în ziua de 20 Noembrie 1916, când se auzi ordinul: „Coloană de marș, înainte marș“.

Pornirăm spre șoseaua Bucurști-Giurgiu apropiindu-ne de un „conac“ ce se găsea în marginea șoselei, Sud-Vest de Copăceni-Adunați. Se auzea din ce în ce mai puternic zgomotul luptei. Apropiindu-ne de „conac“ văzurăm două ambulante și o grămadă de răniți, jur împrejur. Se auzea răcnete și tânguiuri dureroase, care ne impresiona. În imediata apropiere de șosea, staționa o mitralieră-autombil, ce era gata să pornească pe șosea înainte.

Înăuntru acestui automobil, era un ofițer francez, cu o țigară de foi în gură. Părea a avea un aer flegmatic și hotărât în același timp a face minuni cu mașina lui. În timpul cât mășăluiau prin dreptul „conacului“ zgomotul luptei sporea mereu și deodată în zare pe câmpia întinsă, vedem lanțuri de trăgători în picioare“ retrăgându-se în goană. Pe șosea un huriit grozav de

căruțe și în fuga mare a cailor, trenuri regimentare, căruțe pline de răniți, țipând, urlând, continua fuga spre podul de pe Argeș. La dreapta, artileria noastră, trăgea violent. Noi ne continuăm marșul înainte, până la un punct unde șoseaua începea să fie mărginită pe ambele laturi de o perdea de arbori. Acolo în mijlocul șoselei, se observa un ofițer bătrân, care din când în când ducea benocluul la ochi, privind înainte.

Ne oprirăm ! Ofițerul bătrân, vine în grabă spre noi. Avea o figură luminoasă și hotărâtă, poseda ceva parcă din aerul voevozilor noștri bătrâni. Era Colonelul Bunescu ! A strigat : „Să vină ofițerii la mine !“ Ne-am adunat îndată și atunci el ne-a zis : „Soarta țării este în mâna voastră. Nu vă lăsați să fie pângărită Capitala. Să luăm în baionetă pe dușmani. În față aveți 2 regimente de-ale noastre cari s'au clătinat, desmeticiți-i și pe ei și înainte. Ura !“

Colonelul nostru a dat ordin scurt, să se repartizeze companiile la dreapta și la stânga șoselei.

Toate s'au petrecut repede de tot.

Fie-care ofițer la unitatea lui, a comandat : „Puneți baionta, desfășurarea în trăgători, la duoi pași distanță, drept înainte asupra dușmanului, năvăliți. Ura !“

Mitraliera-automobilă a trecut cu iuțeală pe șosea înainte, spre inamic. La distanța 2—3 pași om de om, pe o singură linie, cu mâna încleștată pe armă, cu baionetele lungi de 1 metru, am împănă un front de 3—4 klm. și într'un avânt nebun, urlând și răcnind Ura ! am trecut șirurile înspăimântate ale celor ce se retrăgeau. I-am dezmeticit, s'au luat după noi și năvală înainte.

Se zăreau căpetele, apoi întregi, dușmanii cari înaintau spre noi. Alcătuiau un lanț lung de „trăgători în picioare“.

Eram înfierbântați, ceva irezistibil ne mișca înainte. O parte din dușmani se trântiră jos, o parte veneau spre noi, alții o rupseră de fugă înapoi.

Primirăm dela cei culcați, focuri de armă, care determinau pe unii din „ai noștri“ să se aștearnă și ei în „trăgători culcați“. Alții înfierbântați dădurăm năvală peste dușmanii buimăciți cari cutezară să atace la baionetă. Au fost pur și simplu „sfârticați“. Baionetele „Weterly“, intrau în mantalele cenușii.

Au dat cu iuțea mare înapoi, câți n'au fost străpunși, se împiedicau fugind. Am primit atunci din față un foc violent de arme și ici, colo grămadă, au căzut „de-ai noștri“.

Făcând câte-va asalturi ne-am trântit la pământ și mânuirăm iucărcătoarele cu iuțea. La dreapta zăream mitraliera-automobil mișcându-se când pe câmp, când pe șosea și cu tot zgomtul, se auzea „țacânituri“ mitraliere. Francezul lucra harnic și cu spor. Această mașină, la vederea solților a sporit mult curajul.

În tot timpul înaintării noastre, focuri de artilerie n'am primit, de oare-ce trăgeau lung pe deasupra noastră, probabil că dușmanul nu se aștepta la contra-atacul nostru. Acum însă toată zona o băteau cumplit și noi eram în câmp deschis. Din spatele nostru, până la un timp, s'a auzit semnalul dat de vre-o 10—15 corniști, care sunau „atacul“.

Acum se auzea „stăi, stăi“ !

Aflarăm mai târziu, că la dreapta, „ai noștrii“ înaintaseră „prea descusut“ și înaintarea pe loc să fie de folos, s'ar fi întors în defavoarea noastră. Pentru aceștia suna „stăi, stăi“ ! La dreapta șoselei, în timpul cât noi „culcați“, trăgeam de zor și înduram bombardamentul artileriei, s'a produs la un moment dat retragerea pripită a lanțului de trăgători pe vre-un kilometru de front și pe o adâncime de vre-o 100 de metri.

Prin atacul nostru impetuos din ziua de 20 Noembrie 1916, am restabilit poziția diviziei a XVIII-a, care fusese pierdută de regimentele 10 Putna și 72 Mizil. Toată gloria acestei zile revine brigădei mixte 9/19, din care făceam parte și noi regimentul 38. Am menținut „poziția“ 3 zile și 4 nopți, cu toate atacurile inamicului și focului violent de artilerie care ne vătăma mult, căci n'aveam tranșee și eram în câmp deschis. De și ne lipseau lopetile „Linemann“, ne făcurăm totuși „măști“, săpând cu baionetele „Weterly“ și cu „ghiarele“, cum spuneau soldații. „Hrana“ ne venea greu, de oare-ce „unitățile“ fiind amestecate, căruțele de bucătărie de și soseau dincoace de Argeș, dădeau mâncare numai acelor unități pe care le „dibuia“ pe întineric, căci numai noaptea se apropiau de front.

Vremea era umedă și rece, iar frigul ne pătrundea la oase.

Nemâncăți, învinețiți de frig, chinuiți de oboseală, căci mereu eram „treji“ și cu mâna la „trăgaci“, plini de noroi „tot-una“ din cap până în picioare, din cauza pământului umed pe care

ne tăvăleam, ne transformasem în niște „cadavre ambulante.“

Uneori noaptea, când somnul vine „hoțeste“ la om, după ora 12 de obicei, pe întreaga linie de trăgători, nu mai „viețuia“ nimeni, căci frânți de oboseală și amortiți de frig, rămâneam toți țepeni pe pământ, ca buștenii.

După 3 zile și 4 nopți de rezistență pe poziție, în urma unor evenimente petrecute la dreapta noastră, primirăm, într'o noapte, ordinul să ne retragem dincolo de Argeș, spre Jilava.

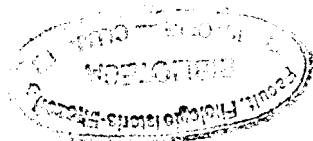
Retragerea în jurul Bucureștilor, spre șoseaua Afumați-Urziceni

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Am trecut Argeșul într'o noapte pe la ora 4, pe un pod de vase, aranjat în pripă de pontonieri. Podul de fer de pe șoseaua București-Giurgiu, ce era la vre-un klm. mai la deal, era ocupat de bombardamentul artileriei dușmane.

Am stat o zi și o noapte la Jilava, aici am văzut trecând niște ruși, ca la un regiment, ziceau că merg la Argeș, însă până seara au dat „nazat“, căci i-am văzut reîntorcându-se.

Noi, regimentul 38, primirăm ordin să formăm ariergarda trupelor în retragere. Intr'o dimineață pe la 5, ne-am înșirat în partea de Sud a satului Jilava și am așteptat „scurgerea“ trupelor, coloanelor, etc. După ce s'a primit știrea că toate trupele, etc., au trecut înainte, am început și noi mișcarea de retragere pe la ora 7

dimineata, pe șoseaua de centură a forturilor, spre Otopeni-Afumați. Pe dreapta noastră aveam un escadron de roșiori „desfășurați“, care formau „flanc-garda“ d'inspre inamic. Am mărșăluit mereu pe șoseaua de centură, având roșiorii pe dreapta, până s'a înoptat, când roșiorii ne-au părăsit, pornind înaintea noastră.

Intr'un loc, pe șosea, am dat peste un convoi întreg de căruțe, chesoane, etc., cari nu se puteau mișca, de oare-ce în cap se răsturnaseră niște căruțe și pe alătura nu era chip de trecut. Chinuindu-se, oamenii acestui convoi, să dea căruțele răsturnate la o parte, pierdeau timp și dușmanul se apropia.

Cred că acest convoi de căruțe a fost capturat de inamic.

Pe la ora 10 noaptea, după ce trecusem de mult linia ferată Oltenița-Obor, soldați răsleți din regimentul 8 Buzău, ne aduse vestea că dușmanul este la Pantilimon.

Mărșăluirăm viguros, luând strașnice măsuri de siguranță pe stânga. Aveam patrule până la 200 de pași de șosea și la cel mai mic zgomot eram gata să ne desfășurăm de luptă. Aveam convingerea că din moment, în moment vom fi atacați de dușmani.

Pe la ora 5 dimineata ajunserăm la Afumați.

În jurul satului, pe marginea de Nord-Vest, era aranjată o linie de rezistență cu regimentele ce trecuseră înaintea noastră. Noi, zdrobiți cum eram de oboseală, ne-am trântit fie-care pe unde am găsit. Pe înserate am pornit în direcția satului „Creața-Petrăchioaia“. Noaptea, pe la ora 9, am fost oprii din marș și pe întuneric ne-

am înșirat pe câmp formând o linie de rezistență.

Era întuneric beznă, pământul umed și frig pătrunzător. Am stat acolo înșirați pe câmp, până la 12 noaptea, când sosi ordinul să ne adunăm în grabă și să pornim înainte.

Ajunsesem la „Creața-Petrăchioaia“, după vre-o oră de marș, unde iarăși ne înșiraram pe câmp, nu întâziam însă prea mult, căci un ordin primit de colonelul nostru, spunea să mărșăluim „viguros“ spre Urziceni.

A fost un marș cupmlit, zdrobiți de oboseală am ajuns pe înserate la Urziceni și speram să rămânem aci, dar din nenorocire a trebuit să mai mărșăluim vre-o 2 kilometri și să cantonăm în satul țigădesc Bărbulești.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

In tranșeele din jurul Urzicenilor

Toți aveam convingerea că pe râul Ialomița se va face rezistență înverșunată și aici se va fixa frontul. Ne așteptam să găsim, în preajma Ialomiței, tranșee cu adăposturi formidabile, în beton și cu multă oștire rusească, care se zicea că a sosit cu nemiluita. Desamăgirea noastră a fost mare! După o noapte trudnică, de somn chinuit pe pământul gol, în bordeele țigănești din Bărbulești, ne-am trezit dimineța, pe o zi plină de ceață umedă, cu ordinul de a intra în tranșee. Erau niște șanțuri lucrate în pripă, neadâncite suficient, fără adăposturi și în care apa era de două palme. Cât despre armată rusească,

se reducea la niște cavaleriști-cazaci, cari se în-
 întindeau spre răsărit de noi, formând aripa
 stângă.

În față aveam drumul de fer Urziceni-Ploești,
 dinspre care, din când în când, explozii puter-
 nice ne vesteau că pionierii noștri distrug po-
 durile de fer. Pe malul Ialomiței aveam posturi
 tari de supraveghere, la podul de fer dela Co-
 șereni, care să împiedice trecerea patrulelor ina-
 mice. Într-o noapte am fost alarmați de „țacă-
 nitul“ mitralierelor dela posturile noastre de pe
 Ialomița. Inamicul „dibuia“ trecerea, însă a fost
 alungat cu focuri. Ziua era liniște, ceața împie-
 dica tragerea artileriei. Totuși într-o zi, la dreapta
 noastră, în direcția Sud-Vest, s'a auzit canonadă
 puternică de artilerie și clocot mare de arme și
 pe la 4 după amiază, ridicându-se puțin ceața,
 ne pomenirăm, ca din senin, cu șrapnele ce se
 spărgeau deasupra satului Bărbulești. A fost ceva
 tragi-comic fuga disperată pe câmp a nenoroci-
 tei populații țigănești din Bărbulești, îngrozită de
 exploziile șrapnelor.

Am stat vre-o două zile și trei nopți în tran-
 șeele umede, când, într-o noapte, pe la ora 9,
 sosi ordinul să ne punem în marș în direcția
 satului Gârbovi. Ne adunarăm pe întuneric, al-
 cătuirăm coloana de marș și pornirăm prin mi-
 riști, prin pământul moale ce se lipea de bocanci,
 îngreuindu-ne cumplit mersul. După vre-o 2 ore
 de marș, când dădurăm în șoseaua Urziceni-
 Buzău, veni ordinul să ne reîntoarcem înapoi în
 tranșee.

Din marș, fără a se mai da vre-un repaus,
 făcurăm „stânga împrejur“ și înapoi spre șan-

țurile noastre. Dar delă plecare se scursesese vre-o 2 ore și poate în acest timp inamicul ne „mirosise“ retragerea și ca să n'avem surprize nenorocite, înaintarăm cu multă prudență și cu toate măsurile de siguranță. „Dibuind“ pe întu-neric, după vre-o 2—3 ore, reocuparăm iarăși tranșeele. Dar nu trecură vre-o 2—3 ore și sosi ordin categoric, să ne punem imediat în marș, în direcția Gârbovi. Cu această ocazie, unele pa-trule înaintate, din cauza întu-nericului, sau din cauza „agenților“ trimiși să le vestească și care n'au fost conștiincioși, au rămas acolo.

Noi, spre ziuă, făcând apelul, constatarăm lipsa a 6 soldați și un caporal. Mai târziu, după vre-o 20 kilometri de marș, am fost ajunși din urmă de unul din soldații din patrulă, care a rap-portat că spre ziuă au fost atacați de dușmani, el a scăpat, iar ceilalți au căzut luptându-se.

Marșul Gârbovi-Cotorca-Pogoanele

Trudiți, amărâți, luptam din greu cu noroa-iele de pe Ialomița. Ce zile de chin și durere! Am înțeles atunci ce înțeleaptă este zicătoarea românului: „Să nu dea Dumnezeu omului să rabde cât poate“. Treceam prin sate, tăiam de-a-dreptul peste țarinele desfundate, pe drumuri no-roioase „mărșăluiam viguros“, după cum suna ordinul. Ne-am oprit la Cotorca. În fața satu-lui, la Sud, s'a trasat o linie, pe care a fost pus regimentul 78, iar noi, regimentul 38, în re-zervă. La dreapta noastră, a doua-zi, s'a auzit

urlet de tun și pe la 2 ziua mare clocot de arme. Am primit ordinul să pornim în marș forțat, în direcția Glodeanu-Sărat și ajunși acolo am fost aranjați pe câmpie în formațiuni rărinite, căci cădeam în zona artileriei. Noi constituiam în acel loc rezerva unor regimente ce se luptau în fața noastră la vre-o 5—6 kilometri spre Sud.

N'a fost nevoie de ajutorul nostru, căci pe la 6 seara am primit ordin să pornim în direcția Meteleu-Pogoanele.

Pornirăm și în curând noaptea căzu peste noi, întunecoasă grozav, de oarece se lăsa ceață. În „beznă“, înotând prin noroi, mărșăluiam din greu. Doamne, Doamne! Ce zile! La grozavele chinuri trupești se adăogau chinurile sufletești. Mergeam, mergeam mereu, dar unde? Se vorbea de rezistență pe linia Focșani-Nămoloasa-Galați, alții mai pesimiști spuneau că vom trece în Rusia!

În fața satului Meteleu dădurăm de Ruși, care formase pe acolo o linie de rezistență. Am mers toată noaptea și spre ziuă am ajuns, zdrobiți de oboseală, la Pogoanele. S'a dat ordin de repaos în acest sat. Dar nu ne-a tihnit repaosul, căci pe la 4 după amiază, bombardament cumplit de artilerie și zgomot de arme, ne făcu să ne „echipăm“ repede și să fim gata la ori-ce. Bombardamentul și zgomotul armelor sporea mereu și deodată, în fugă, începură să năpădească în sat rușii. 2 regimente de ale lor fuseseră scoase din poziție. Noi nu ne pierdurăm cumpătul, de și nu număram de cât 5—6 sute de oameni, ci liniștiți așteptam ordin de urmare. Sosi ordinul, care suna: „Retragere grabnică spre Caragiale“. Când

eșiam din Pogoane, curgeau în sat obuzele cu nemiluita. La Sud-Vest de Pogoane se dedea o luptă de cavalerie, în care germanii au fost înfrânți de cazaci și roșiorii noștri. A douazi, spre seară, am văzut prizonieri [germani, cavaleriști, dragoni. Pe înopțate am ajuns la Caragiale.

In retragere, dela Caragiale prin Cilibia, Cățelu la Slobozia-Galbenu și mai departe până la Nănești, în județul Putna

În satul Caragiale era o mare îngrămădeală de trupe de infanterie, artilerie, cavalerie rusă și română. În noaptea aceea regimentul nostru fu destinat să facă „avant-posturi“, pe o linie la vre-un kilometru, Sud de acest sat. Toată noaptea am veghiat cu strășnicie, căci dușmanul era aproape și ne așteptam să fim atacați. Toate trupele din sat s'au scurs noaptea spre Cilibia, pe la ora 5 despre ziuă, primirăm și noi ordinul să pornim. Când se lumina de ziuă sosiam la gara Cilibia.

În direcția Buzăului se auzea canonadă puternică de artilerie.

De și nedormiți toata noaptea, pătrunși de frig, cu apa în bocanci, mărșăluirăm neîntrerupt spre un sat Cățelu. Pe drumul de la Caragiale la acest sat, mulți soldați extenuați de oboseală se dedeau alături cu drumul și cădeau ca buștenii pe pământ. Mai toți acești nenegociți ostași au fost ajunși din urmă de dușmani și luați

prizonieri. Ordinul era să „mărșăluim viguros“ și nimeni nu-și mai bătea capul cu cei cari cădeau aici, colo, alătura cu drumul. După un marș împins până la sfârșitul puterilor omenești, ajungând, pe la 12 noaptea, în satul Cățelu, am poposit câte-va ore, trântindu-ne pe jos, unde am nemerit fie-care.

Adoua-zi dimineața continuarăm marșul înainte spre Slobozia-Galbenu. Ne-a fost dat să vedem în acest sat un lucru ne mai pomenit!

Un depozit de vinuri fusese asaltat de ruși și se vedeau butoaie mari sparte, un lac de vin jur-împrejur și 2 soldați ruși morți deabinelea, zăceau cu fața în jos în acest lac. Ca la 2—3 sute ruși în jurul acestui depozit, vroiau, cu gamelele pline de vin în mâini, strigau, se împiedicau, cădeau pe jos. Pe vre-o 2 kilometri, în direcția noastră de marș, drumul era presărat, ici, colo de ruși beți, cari cădeau în nesimțire. De sigur, toți aceștia au căzut în mâna dușmanului.

Am mers incontinuu câte-va zile și nopți, cu opriri de câte-va ore noaptea prin sate, trecând prin Niculești, Ciorăști, Măicănești, Nănești.

În satul Nănești am cantonat o zi și o noapte, aici întâlnirăm călăreți ruși, cari ne povesteau că multă cavalerie de a lor, este în mare luptă spre Râmnicu-Sărat și că diviziile de „Cabardinschi“ și „Cecenschi“ au făcut „prapal“ pe „german“.

În preajma Măicăneștilor văzurăm trașee, lucrate proaspăt și socoteam că vom intra în ele,

dar după cantonamentul de o zi și o noapte în Nănești, trecurăm Milcovul și Siretul îndreptându-ne spre Șerbănești, în județul Tecuci.

In Moldova, spre zona de refacere

Trecând Siretul, eșiam din zona luptelor și ne îndreptam spre zona de refacere, unde pregătindu-ne temeinic, la reîntoarcerea pe front să avem toți sorții izbândeii. Alte trupe românești și rusești se însărcinau să oprească pe dușman pe Siret, asigurându-ne nouă puțința să ne refacem.

In mai multe zile și nopți de marș prin Tecuci, Ghidigeni, Bârlad, Vaslui, Negrești, ajunserăm în satul Rafaila. In drum, prin dreptul Ghidigenilor, întâlneam multă oștire rusească, care se scurgea spre Siret.

Când eram în apropiere de Vaslui, ne sosi din urmă vestea cumplită că Braila „a căzut“ în mâna dușmanului.

Ne așteptam toți la acest eveniment, dar când faptul s'a produs, mâhnire crudă, furie, revoltă, ne zbuciuma sufletul. Toți se gândeau la cei de acasă, căzuți în puterea dușmanului neîndurător și după firea fie-căruia, unii aveau ochii umezi de lacrimi, alții dădeau drumul, scrâșnind din dinți, la sudăluiri îngrozitoare.

La Rafaila

Satul acesta, situat sus, pe un platou, înconjurat de păduri, ne-a oferit, vre-o 2 luni, un azil

mângâietor. După oboselile retragerii, cu mâhnirea amară în suflet, câte-va zile căzurăm într'un fel de „toropeală“, din care ne scularăm mai înzdrăveniți și cu sufletul mai liniștit. Filozofam: „Așa ne-a fost scris“, dar totuși, din când în când, mâhnirea ne umplea sufletul. Într'o zi sosiră recruții aduși de partea sedentară a regimentului și răniții, vindecați, din luptele din Dobrogea. A fost multă duioșie în ziua aceea, se vedeau frații, prietenii, ei veneau mai de curând de acasă, de la Brăila, aduceau vești care încălzeau sufletul, dar tot vorbind de Brăila, odată își aminteau că acolo este dușmanul și convorbirile încetau.

Intr'altă zi a trecut prin Rafaila cetele de copii de 17—18 ani ai regimentului 78. Sârmanii copii! Veniseră pe jos atâta cale și nu erau deprinși, chinurile îndurate îi slăbise, că mulți din ei erau de nerecunoscut. Acești copii au murit mai toți. În satul Buda este un cimitir de 600 de cruci.

Intr'o zi sosi la regiment ofițerul francez. Ne-am adunat în grabă să-l vedem, făcurăm cunoștință, îl cântărirăm de sus până jos cu multă curiozitate și nu prea înțelegeam ce rol va avea acest „Franțuz“ la noi.

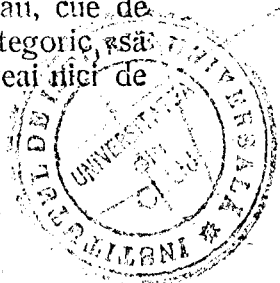
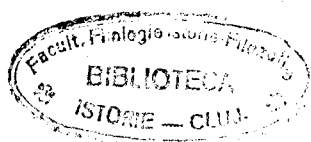
La Dumești

După vre-o lună și jumătate de cantonare în Rafaila, într'una din zile pornim la Dumești, sat prin care trecea șoseaua Negrești-Băcești-Roman

și unde regimentul se putea aproviziona mai ușor. Satul Dumnești se întindea pe vre-o 3 kilometri de ambele părți a șoselei, locuitorii erau clăcași, cu gospodării nu prea înfloritoare, aveau casele construite din bârne de lemn, în interior dintr'o odaie și o sală. Pentru un regiment de oameni casele erau absolut insuficiente. Soldații au fost îngrămădiți câte 10—15 într'o cameră, dormind ca vai de ei, cu proprietarii casei la un loc, care de obicei mai aveau și 5—6 copii. Un eveniment important a fost sosirea noului comandant al regimentului, colonelul C. G., cu a cărui venire începe în mod temeinic pregătirea sau „refacerea”.

Această pregătire consta din instrucția pe specialități, la mitralieră, la pușcă-mitralieră, la grana-te, etc., închipuiri de lupte, conferințe cât de dese, într'un cuvânt muncă de dimineața până seara. Acum începeam să înțelegem rostul ofițeru-lui francez, care era neobosit, toată ziua, dând lămuririle necesare unde trebuia.

Li plăcea mai ales să se ocupe de școala grena-dirilor și aranja niște atacuri cu granate de mână de ne uimea. Făcuse din soldații noștri cei mai dibaci mânuitori de granate și tare a prins bine mai târziu această învățătură. Într'o zi sosi ordinul să facem bordeie, era pe la jumătatea lui Fe-bruarie, trebuiau făcute 30 de bordeie lungi de 50 de metri, largi de 5 m. și săpate în pământ 1 metru. Pământul era înghețat „tun” materialele lipseau cu desăvârșire, scânduri nu erau, cue de asemenea, dar ordinul diviziei era categoric, «să se facă bordeie», indiferent dacă n'aveai nici de unele și a trebuit să facem !

Chibzuindu-ne găsirăm o soluție, în loc de scânduri fasonate făcurăm unele mai groase prin despicarea în lung a trunchilor arborilor (blăni). Pentru obținerea blănilor, zilnic, 6—7 sute de soldați cărau cu spinarea din pădure, de la o distanță de 4 kilometri, trunchi de arbori, înotând prin zăpadă, sau prin noroaie, cu bocancii rupți în care mustea apa. Munca aceasta era cumplit de grea, istovitoare și calvarul sporea prin lipsa de hrană suficientă, de încălțăminte și mai ales de odihnă în cantonament. Într'una din zile încep soldații să cadă bolnavi și numărul sporea mereu, încât ajunge la cifre înspăimântătoare. Mureau pe capete!

S'au înființat 7—8 infirmerii, cuptoare de deparazitare, băi, etc., însă boala «secera».

Oh! ce jalnică era cântarea goarnei, care ducea morții la groapă, zilnic erau procesiuni de înmormântare, se duceau băeții unul după altul!

Pe la sfârșitul lui Martie, terminându-se bordeele intrarăm în ele. Aici era loc destul, fie-care dormea «în voe», curățenie mare se păstra, din belșug mâncarea se îmbunătățise, sosiră și efecte de îmbrăcăminte, la toate acestea, ca urmare, boala scădea din ce în ce.

Sosise primăvara, natura reînvia și cu ea și dorul nostru era mai fierbinte, doream să plecăm la luptă, să dezrobim pe ai noștri. Soldații și ofițerii învățase meșteșugul nou de luptă, arătat de francezi. Armament ne sosca mereu. Zilele s'au scurs și pe la sfârșitul lui Iulie, am pornit spre front. Toți eram bucuroși că în fine

«plecăm» ! În câteva zile și nopți, mărșăluind numai noaptea 30—40 km. ajunserăm la Nicorești.

In fața Mărășeștilor

În ziua de 23 Iulie, după amiază, am trecut podul de la Ionășești, peste Siret și am fost masați în pădurea dintre satul Pădureni și Mărășești, eram o brigadă compusă din regimentul 38 și 33.

Când am intrat în pădure la Moruzeni, se zguduia pământul de strășnicia bombardamentului. Trăgea artileria noastră năpraznic, zvârlind cu furie și neîntrerupt, obuze de toate calibrele. Mărășeștii în fața noastră, era învăluit în fumul negru al obuzelor ce se spargeau acolo.

În tranșeele din linia I-a, ce treceau prin mijlocul satului Mărășești, erau regimente din divizia XIII-a care de câte-va zile și nopți, îndura cel mai cumplit bombardament, respingând în valuri de sânge, atacurile dușmanului.

În timpul nopții a slăbit puțin bombardamentul, însă nu de tot, pentru ca adouazi din zori să reînceapă cu mai multă violență. Era pela ora 10 ziua, când coșul unei fabrici din Mărășești a dispărut deodată și fum negru, gros, țâșni în sus înorând Cerul. În partea dinspre Pădureni, obuzele dușmanului se spargeau aproape de calea ferată în dreptul Rateșului-lui-Mare.

Pe la 12 ziua a circulat versiunea că trupele rusești din fața Pădurenilor, fug de pe front.

Ne pregăteam tocmai să ocupăm o linie la Nord de calea ferată Mărășești-Pădureni, când sosi vestea că rușii au restabilit situația pe front. În noaptea de 24 spre 25 Iulie, primiram ordin să săpăm de zor tranșee pe o linie, la vre-o 4 kilometri în spatele diviziei a XIII-a, pe care să le ocupăm spre a-i susține retragerea. Acest fapt ne-a consternat, căci noi doar speram să mergem înainte, necum să mai cedăm teren și primiram cu bucurie contra-ordinul de încetarea săpăturilor, căci divizia XIII-a nu se mai retrăgea.

Luptele dela cota 384 Chicera

Din spatele diviziei a XIII-a, în noaptea de 24 spre 25 Iulie, pe la ora 1, porniram în marș forțat, toată brigada 20-a și pe la 6 dimineața ajunserăm la satul Movilița. În viile din marginea satului, pe clinul dealului dinspre răsărit, s'a dat ordin trupeii să stea în repaos, însă în formațiune de „regiment în linie de batalioane prin flanc“, astfel ca la primul semnal să se poată desfășura. În fața noastră era satul Movilița de la marginea de Apus a satului cobora repede clinul dealului în valea Zăbrăuți, mai în fund se vedea clinul dealului ce ridica din vale până la movilă, cota 334 Chicera și ca o fâșie albă se distingeau, șerpuiind pe deal, șoseaua ce mergea la Panciu. Sus, în zare, aproape de movila (cota) la vre-o 2 kilometri de la satul Movilița, se afla linia de tran-

șee a rușilor. Pe la ora 7 dimineața a început bombardamentul artileriei dușmane, dirijat asupra tranșeelor rusești, pe un front de vre-o 3 kilometri. Din porumbiștele de lângă Movilița începură să „urle” și tunurile rusești. Chesoa-nele cu proiectile alergau în fuga mare a ca-ilor, aducând neîntrerupt muniția necesară tu-nurilor, iar artileriștii ruși, numai în cămăși și cu capul gol, trăgeau de „rupeau pământul”!

Eram aproape de artileria rușilor și zgomotul tunurilor ne asurzeau. Pe linia tranșeelor rusești se apropiau obuzele, cu zgomot infernal, coloane negre de fum și limbi de foc se vedeau țâșnind, iar praful răscolit se ridica în coloane fantastice spre Cer. Soarele ardea cumplit în ziua aceea, eram doar în luna lui Cuptor și căștile de fer deveniseră insuportabile pe capul nostru. Pe la ora 9, de la stânga, au început să „urle” tunurile noastre, care ajutau rușilor, trimetând foc năpraznic, dincolo de zare, unde erau duș-manii, orele se scurgeau încet, bombardamentul însă creștea! Pe la ora 2 spre 3, obuzele dușmane cădeau așa de repede, încât privind în zare, ni se oprea răsuflarea de emoție. Tot ținutul unde erau tranșeele rușilor, nu se mai zăreau de fum și un zgomot clocotitor, asurzitor, repetat de e-coul văilor, făcea să te cutremuri. Artileria ru-să trăgea „la disperare”! Se auzea răcnetul unui ofițer rus, suit într'un pom, dând comenzi scur-te dar repezi.

Porneau descărcările tunurilor rusești cu o iuteală, care se apropia de iuțea descărcării mi-tralierelor. Era aproape de ora 3, comandamen-tul brigăzei 20-a dădu ordin ca regimentele 38

și 33 să se echipeze, să se apropie până lângă sat, „să fie gata“ ! Se apropiau clipele supreme ! Trecuse ora 3, bombardamentul era îngrozitor. Deodată, prin fum se zăresc siluete coborând de pe zare, la vale. Soldații noștri au început să strige : „Fug rușii, fug rușii! Comandamentul regimentului nostru a primit atunci ordinul verbal dela comandamentul brigăzei «să fie gata căci are onoarea de a intra întâiul în foc». Batalioanele primiră ordinul să încarce armele, să pregătească granatele, etc.

Era ora 4, dușmanii lungeau tirul artileriei, și din când în când șrapnelele se spărgeau sus, prin preajma locului unde ne găseam noi. Așteptam ordinul să pornim, când de odată din valea Zăbrăuți zărim ridicându-se la deal trupe desfășurate în trăgători, pe 2-3 valuri, cu baionetele sclipind în lumina soarelui. Exclamațiuni de mirare izbucniră din piepturile noastre și ne întrebam cu uimire de unde a răsărit această trupă și cine sunt ?! Era regimentul 10 de Vânători-Români, care alcătuiă rezerva rușilor și care tot timpul stătuseră ascunși la piciorul dealului, iar acum interveneau în ajutor. Furnicarul de ruși în neorânduială, fugea de zor. Vânătorii ridicând mereu clinul dealului, au trecut de avalanșa rușilor care se precipitau la vale și deodată zgomot clocotitor de puști și mitraliere izbucni pe clinul dealului.

Sus pe zare, începeau să se arăte valuri de trăgători, erau dușmanii ! In acelaș timp răcnetul colonelului nostru răsuna puternic : „Inainte“ ! Străbăturăm repede satul, coborârăm în valea Zăbrăuți pe care o trecurăm iute de tot și în-

cepurăm să ridicăm clinul dealului spre cota 334 Chicera. De sus de pe deal, venea zgomotul luptei aprige ce se încinsese între vânătorii noștri și dușmani. Gloanțele soseau cu grămada și ici colo începură să cadă dintre noi. Colonelul C. dădu ordin scurt și repede batalioanelor, de modul cum trebuiau să acționeze, care se și dirijară la deal, spre obiectivele ordonate, într'un avânt sublim. În dreapta și în stânga nu ne mai uitam, numai înainte! De pe deal începură să coboare vânătorii răniți, în timp ce noi ridicam mereu prin ploaia de gloanțe și obuze ce se spârgeau cu zgomot înfiorător, învâluindu-ne cu fum negru ce ne îneca respirația. Vânătorii erau atacați cu furie și puternic de dușmani, căci poporul de gloanțe și obuze rărise linia vânătorilor cari cedaseră puțin teren.

În momentul cel mai critic, când dușmanii se pregăteau să năvălească la atac, intrarăm alături de vânători, aruncând un foc cumplit peste dușmani, trântindu-i la pământ. Mitralierele și puștile-mitraliere ale noastre, lucrau admirabil, împrășcând cu foc iute, violent pe dușmanii cari după câteva minute începură să fugă la deal. Artileria noastră și a rușilor bătea acum zarea dealului cu o furie cumplită, prinzând pe dușmani pe teren deschis. Noi trăgeam de zor în timpul acesta, când deodată, pe toată linia, se auzi ordinul: „Inainte“, transmis din gură în gură. Ne repezirăm la deal, încurcându-ne prin niște vii și ne izbirăm deodată, în față, de un gard lung de șipci, de 2 metri înălțime ce mărginea o vie, un moment am rămas toți nedumeriți, neștiind ce să facem. Colonelul C. G.,

comandantul nostru, care tot timpul a fost în linia întâia a răcnit: „Rupeți gardul“ soldații au transmis din gură în gură: „D-l Colonel a dat ordin să rupem gardul“ și gardul a fost prefăcut în țandări. Dușmanii nu se mai zăreau, intrașeră în niște vii de unde trăgeau asupra noastră, ne trântirăm și noi jos și ciocotul asurzitor de arme și mitraliere arăta înverșunarea luptei.

În acest timp bombardamentul artileriei din ambele părți ajunsese îngrozitor, ai noștrii și rușii aruncau potop de foc spre creasta dealului care nu se mai zărea de fum, dar și dușmanii ne trimeteau obuze cu nemiluita.

A continuat în felul acesta lupta până seara. Într'un punct al liniei ai noștri ajunseseră la 10-15 pași de dușmani și o luptă aprigă de granate a durat cât-va timp, până ce dușmanul a fost stâlcit sau s'a retras.

Inoptându-se, artileriile de ambele părți au micșorat tragerea, infanteria deasemenea și în curând pe tot frontul o liniște lugubră puse stăpânire. Dușmanii însă, cu rachetele, luminau de zor ținutul. Mulți, foarte mulți dușmani „au mușcat“ pământul în ziua aceea, dar și noi am avut pierderi. Regimentul nostru 38 a pierdut vre-o 300 de ostași, morți și răniți, dintre care vre-o 12 ofițeri.

În valea Zăbrăuți, aproape de șoseaua Panciu-Pufești, este mormântul unde au fost îngropați toți eroii căzuți în ziua aceea.

Lupta de la 6 August 1917

În cursul nopții, după lupta de la cota 334 Chicera, în loc să ne odihnim, căci eram „frânți” de oboseală, ne-am trudit prin întineric pentru găsirea și ocuparea unui nou sector. În pozițiile din dreptul cotei 334, rămăse regimentul 33 care se rezema la dreapta pe regimentul rus 56. Noi aveam ordin să ocupăm tranșeele rușilor din dreptul satului Crucea-de-Sus și până la drumul de fer ce mergea la Panciu. În zorii zilei, pe când batalionul 1 se pregătea să intre în tranșeele din care rușii plecaseră aproape toți, din cauza zgomotului produs, căci ostașii nu păstrau tăcerea, dușmanii crezând că-i atacăm, porniră o tragere disperată asupra tranșeelelor în care n'apucaseră să intre toți ai noștri.

Pârâiau puștile, țacăneau mitralierele, plesneau granatele, se spârgeau cu vuet înfiorător obuzele și cum nu ne așteptam de loc la o astfel de primire, surprinderea răvăși un moment pe unii, dar cei care „apucaseră” să intre în tranșee, deschiseră un foc viu asupra pozițiilor dușmanului și după $\frac{1}{2}$ oră „gâlceava” se curmă.

Se scurseră relativ în liniște vre-o câte-va zile și nopți, până în ziua de 6 August când dușmanul ne-a atacat cu furie cumplită, voind cu ori-ce chip să ne spargă frontul.

Pe la ora 7 dimineața, a pornit un bombardament năpraznic, tocmai în timpul când ostașii puseseră „să îmbrace” câte ceva. Unii desfăcură cutiile de conserve și servindu-se de bri-ceag, drept furculiță, abia apucaseră să înghită câte-va bucăți de carne conservată, când o grin-

dină de obuze pleznind cu vuet îngrozitor, făcu pe toți să zvârle cutiile „cât colo” și să pună mâna pe armă.

Obuzele curgeau cu nemiluita, răscolind pământul și zmulgând din rădăcină buturii de vie, căci ne găseam în renumitele vii „Apostoleanu”.

Dușmanii aduseseră artilerie multă și vărsau foc cumplit asupra noastră, însă de la începutul tragerei lor văzurăm că nu prea ne știau exact tranșeele.

N'au mai avut puțință, ca altădată în Dobrogea, să se plimbe nestânjenite acrop'anele lor pe deasupra noastră și să ne fotografieze locul tranșeelor. Se schimbase treaba! În văzduh, de cum se lumina de ziuă, străjuiau „vulturii” noștri și cum se arătau „corbii” nemților, lupta purcedea în înaltul Cerului și mai totdeauna „corbii”, veneau grămadă la pământ.

Artileria noastră începu să „mugească” strașnic și la un moment dat așa de repede curgeau ghiulelele tunurilor noastre, a căror trecere pe deasupra o prindeam bine cu urechea, încât soldații noștri izbucniră în strigăte de: „Bravo, zi-i că-i zici bine frate tunar!”

Curajul și încrederea se citeau în ochii tuturor.

Pe la ora 10, fumul obuze'lor sparte, plutea pe deasupra noastră, încându-ne respirația, iar bombardamentul ajunsese extrem de violent, răscolind toată regiunea în chip înfricoșător.

Toți așteptam cu încordare atacul dușmanilor.

Ei trebuiau să vie spre noi printre butucii de viță de vie, aranjați pe sârmă, în rânduri care cădeau în linie dreaptă pe tranșeele noastre. În

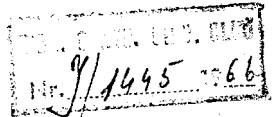
golul dintre sârme nu putea merge decât un om care n'avea chip de abatere la dreapta sau la stânga, ci numai înainte și înapoi. Așa că dușmanii înaintând, se angajau pe aceste răzoare „prin flanc câte unul”. Le-a fost prea fatală această dispoziție a rândurilor de viță de vie.

Pela ora 11, când bombardamentul sporise îngrozitor, se zăresc, printre butuci, siluetele cenușii ale dușmanilor. Gloanțele începură să ne fluere pe la urechi și „țacănitul” mitralierelor și puștilor-mitraliere sporea mereu apropiindu-se de noi. S'a auzit atunci pe linia noastră, rostită din gură în gură, porunca: „Țineți-vă bine băeți!” Și deodată țâșni din gurile mitralierelor, puștilor-mitraliere și armelor noastre, un foc iute, cumplit luând rândurile în linie dreaptă. A fost groaznic pentru dușmani! Cădeau câte 6-7 deodată, urlau de durere, se zvârcoleau, unii se încurcau în sârma ce susținea vița și rămâneau agățați. Care mai erau încă teferi o rupseră de fugă, însă alții veneau din urmă și neputând „cârmi” la dreapta sau la stânga, cădeau grămadă unii peste alții. Ai noștrii trăgeau de zor și voiau să iasă din tranșee, să se repeadă cu baionetele înainte. Nu era însă ordin de atac. Totuși unele companii eșiră din tranșee și amestecându-i cu pământul pe dușmani, pe cei care în genucni cerșeau milă, i-a adus prizonieri.

Alte „valuri” de trăgători dușmani, care se vedea intrând în vie, n'an îndrăznit să mai înainteze, ci trântindu-se la pământ, trăgeau cu des-nădejde spre noi. Bombardamentul de artilerie din ambele părți continua cu violență și pe la ora 12 fără un sfert, un obuz se sparse cu „vuet”

cumplit în apropierea unde mă găseam cu soldații mei, deasupra unei gropi de adăpost, umplându-ne de fum și praf, asurzindu-ne un moment și deodată mă simții ca zmuncit de mâna stângă, pierdu-i pământul de sub picioare și căzu-i grămadă în șanț. Un moment am fost ca zăpăcit, dând să mă scol în picioare simț o durere vie la umărul stâng și sângele ce mi curgea pe sub tunică prelingându-se pe degete, mă lămurii că eram rănit. Sus pe mal se „zvârcoleau“ 3 soldați în chinurile durerii, unul a murit atunci, ceilalți doi răniți mai ușor, s'au vindecat mai târziu.

Pe la 12 și jumătate dușmanii au mai „înmuia“ tragerea. Pe la ora 13, s'au produs alte fapte strălucite ale Coștenilor noștri, în'avusei parte însă să le văd căci am fost „evacuat“.

INCHEERE

Războiul nostru se sfârșea, se vorbea de cea din urmă sfortare, de supremul sacrificiu, „triumghiul morței”. Rușii se ticăloșeau tot mai rău, începurăm să ne batem și cu ei.

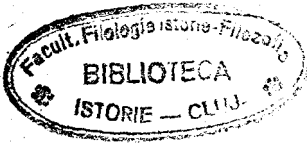
Trăirăm zilele pline de umilință a păcei impusă de dușmani. În dorul de a vedea pe cei lăsați acasă „călcându-ne pe suflet”, trecurăm în Muntenia. Văzurăm dușmanii trufași călcând străzile Bucureștilor și liota de nemernici dolmeci și vânđuși dușmanului, prosternându-se în fața lor.

O speranță mai era în sufletul nostru. În Apus mai urla tunul și cu înfrigurare cercetam comunicatele date chiar de nemți și ne bătea inima cu putere când ei spuneau în comunicate: „În fața forțelor covârșitoare ale Anglo-Francezilor, ne-am retras pe noi poziții”. Speranța că în curând vom scăpa de jug, ne încălzea sufletul. Iar într-o seară în Galați, vânzătorii de ziare țipau în gura mare: „Ruperea frontului bulgăresc, aliații aproape de Sofia, sârbii călăresc spre casă...”

Veneau zilele senine și într-o zi cu soare pe Cerul României, a intrat Vodă Ferdinand cu Generalul Berthelot în București. Francezii cântau „Sambre et Meuze”, Românii aclamau și plângeau cu hohot!

S'a făcut România-Mare, toți frații s'au adunat într'un mănunchi, pe veci nedespărțiți. Dacă poate fi fericire pe pământ, soarta a fost generoasă cu noi Românii și ne-a dat putința s'o încercăm, prin împlinirea unui vis, după secole de suferință.

BCU Cluj - Biblioteca Universitatii Cluj

INCHEERE

Războiul nostru se sfârșea, se vorbea de cea din urmă sfortare, de supremul sacrificiu, „triumghiul morței“. Rușii se ticăloșeau tot mai rău, începurăm să ne batem și cu ei.

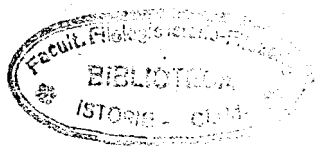
Trăirăm zilele pline de umilință a păcei impusă de dușmani. În dorul de a vedea pe cei lăsați acasă „călcându-ne pe suflet“, trecurăm în Muntenia. Văzurăm dușmanii trufași călcând străzile Bucureștilor și liota de nemernici dolmeci și vânđuți dușmanului, prosternându-se în fața lor.

O speranță mai era în sufletul nostru. În Apus mai urla tunul și cu înfrigurare cercetam comunicatele date chiar de nemți și ne bătea inima cu putere când ei spuneau în comunicate: „În fața forțelor covârșitoare ale Anglo-Francezilor, ne-am retras pe noi poziții“. Speranța că în curând vom scăpa de jug, ne încălzea sufletul. Iar într'o seară în Galați, vânzătorii de ziare țipau în gura mare: „Ruperea frontului bulgăresc, aliații aproape de Sofia, sârbii călăresc spre casă...“

Veneau zilele senine și într'o zi cu soare pe Cerul României, a intrat Voia Ferdinand cu Generalul Berthelot în București. Francezii cântau „Sambre et Meuze“, Românii aclamau și plângeau cu hohot!

S'a făcut România-Mare, toți frații s'au adunat într'un mănunchi, pe veci nedespărțiți. Dacă poate fi fericire pe pământ, soarta a fost generoasă cu noi Românii și ne-a dat putința s'o încercăm, prin împlinirea unui vis, după secole de suferință.

BCU.Cluj / Cluj University Library Cluj

BCU Cluj / Central University Library Cluj

LEI 4.50

BCU Cluj / Central University Library Cluj